

Bibliografja zagraniczna.

**BIBLIOGRAFJA
ZAGRANICZNA**

Bibliografja analityczna studjów i informacji, tyczących się spraw miejskich. Wydawnictwo Międzynarodowego Związku Miast. Bruksella ul. Régence Nr. 3-bis. (Tablettes Documentaires Municipales. Bibliographie analytique des études et informations relatives aux questions municipales. Publication de l'Union Internationale des Villes. Bruxelles, 3-bis, rue de la Régence). — Przegląd dwutygodniowy (Revue bimensuelle).

1926 r.

Wojewódzki Biblioteczny Komitet w Warszawie
Biblioteka Komunalna
WENDEGO

POD REDAKCJĄ

Dr. Wiktoria, redaktor „Kuriera”, ul. 74, Warszawa, Dł. 10
w. H. Bob. Półk. 11, Droboski, Dł. 11, Warszawa, Marsz. 10
Kamela, Nacz. Wydz. Samorząd. Województwa Warszaw. 7, Warszawa,
Białost. 10, D. Warszawa.

BIBLIOGRAFIA
ZAGRANICZNA

Bibliografia analityczna studjów i informacji, tyczących się spraw
miejskich. Wydawnictwo Międzynarodowego Związku Miast. Bruksella
ul. Régence Nr. 3-bis. (Tablettes Documentaires Municipales. Bibliographie
analytique des études et informations relatives aux questions municipales.
Publication de l'Union Internationale des Villes. Bruxelles, 3-bis, rue de
la Régence).—Przegląd dwutygodniowy (Revue bimensuelle).

I. ROZBUDOWA MIAST (urbanisation).

Rozwój myśli urbanistycznej. (L'extension
de l'idée urbanisatrice). W Anglii prof. Aber-
crombie rozwija pogląd, iż zrobienie planu
regulacyjnego na papierze jest tylko częścią
wielkiej pracy, gdyż dopiero wykonanie pla-
nu rozbudowy i częste jego dopasowywa-
nie, wymaga rzeczywistej i wysilonej uwagi
na roboty dokonywane. Najważniejszym za-
daniem dla urbanistów doby obecnej jest
racjonalne urządzenie dzielnic przemysło-
wych. Prof. Abercrombie wskazuje na cie-
kawość szczegóły pracy urbanizacyjnej, doko-
nywanej przez chińczyków. [P. Abercrombie.
„The extension of the Town Planning spi-
rit.” London, Journal of the Town Planning
Institute, listopad 1925, Nr. 1, str. 1 — 101].
N. I — 702.

Historja i urbanizm. (L'histoire et l'urba-
nisme). Historja i urbanizm mają wiele
punktów stykowych: 1) w historii poszukuje
się treści urbanizmu, 2) do historyka udaje
się urbanista po informacje, wreszcie 3) obaj
w przeszłości poszukują dróg dla przyszłości.
Różnią się jednak w tem, iż historyka zaj-

Zakłady Graficzne „Wuzet”, Warszawa, Miodowa 23.

Bibliografia zagraniczna.

Bibliografia analityczna studjów i informacji, tyczących się spraw
miejskich. Wydawnictwo Międzynarodowego Związku Miast. Bruksella
ul. Régence Nr. 3-bis. (Tablettes Documentaires Municipales. Bibliographie
analytique des études et informations relatives aux questions municipales.
Publication de l'Union Internationale des Villes. Bruxelles, 3-bis, rue de
la Régence).—Przegląd dwutygodniowy (Revue bimensuelle).

I. ROZBUDOWA MIAST (urbanisation).

Rozwój myśli urbanistycznej. (L'extension
de l'idée urbanisatrice). W Anglii prof. Aber-
crombie rozwija pogląd, iż zrobienie planu
regulacyjnego na papierze jest tylko częścią
wielkiej pracy, gdyż dopiero wykonanie pla-
nu rozbudowy i częste jego dopasowywa-
nie, wymaga rzeczywistej i wysilonej uwagi
na roboty dokonywane. Najważniejszym za-
daniem dla urbanistów doby obecnej jest
racjonalne urządzenie dzielnic przemysło-
wych. Prof. Abercrombie wskazuje na cie-
kawość szczegóły pracy urbanizacyjnej, doko-
nywanej przez chińczyków. [P. Abercrombie.
„The extension of the Town Planning spi-
rit.” London, Journal of the Town Planning
Institute, listopad 1925, Nr. 1, str. 1 — 101].
N. I — 702.

Historja i urbanizm. (L'histoire et l'urba-
nisme). Historja i urbanizm mają wiele
punktów stykowych: 1) w historii poszukuje
się treści urbanizmu, 2) do historyka udaje
się urbanista po informacje, wreszcie 3) obaj
w przeszłości poszukują dróg dla przyszłości.
Różnią się jednak w tem, iż historyka zaj-

muje przeszłość, zaś urbanista bada ją dla
pracy przyszłej. Pierwszego zajmuje w hi-
storji człowiek i jego dusza, zaś drugi bada
miasto w jego organizacji materialnej. Mia-
sto przedstawia wielkie pole do poszukiwań
historycznych, urbanizm zdawać więc sobie
musi sprawę ze stanu historycznego miast.
[Lheritier Paris, La Vie Urbaine, 15 lutego
1925, Nr. 24, str. 455 — 465]. N. I — 703.

Konkurs na roboty regulacyjne na tere-
nach i fortach w Valetta i Floriana na Malcie.
(Malte. Concours pour l'aménagement de
terrains et fortifications à Valetta et Flori-
ana). Opisanie projektu nagrodzonego
pp. James Burford i S. Rowland Pierce.
Obejmuje on urządzenie ulic i skwerów
oraz rozmieszczenie kilku budynków publicz-
nych. [„Malta. Competition for development
of lands and fortifications at Valetta and
Floriana”. London, The Builder, 7 sier-
pień 1925 N. 4305]. N. I — 704.

Rozbudowa miast w Holandji. (Extension
des villes. Hollande septentrionale). Holen-
derski Instytut urbanistyczny wydał łącznie

z Komisją Wielkiego Amsterdamu, b. ciekawą broszurkę o paru zagadnieniach dotyczących regulacji i rozbudowy miasta. Broszurka zawiera cenne artykuły o rozbudowie miasta i regulacji dzielnicy centralnej (głównie z punktu widzenia ruchu ulicznego, części zabudowanych, ochrony krajobrazu). [„Amsterdam's Toekomstige Ontwikkeling” 1926, wydanie Nederlandsch Instituut voor Volkshuisvesting en Stedebouw, Amsterdam, 28 str. 4 pl.]. N. I — 705.

Zagadnienie finansowe przy robotach inwestycyjnych w małych miastach. (Le problème financier de l'aménagement des petites villes). Pewna mała gmina francuska o 22,000 mieszk. musiała wydobyć pieniądze na roboty kanalizacyjne rozłożone na 2 i pół lat. Chodziło o sumę 2.850.000 frs. Pierwsza część robót kosztować miała 1.580.000 frs. Miasto otrzymało na to 400.000 frs. subwencji; pierwszą pożyczkę w sumie 1.180.000 frs. uchwalono w 1922 r. równocześnie z dodatkiem do podatków wynoszącym 42 cent. By wydoiść zadaniu uchwalono następujące opłaty: 1) kanalizacyjną (maksimum 9% od dochodu osiąganego z domów zbudowanych przy drogach posiadających kanalizację), 2) opłatę pogłówną (maksimum 6 frs.) od: a) osoby pracującej w biurach handlowych, bądź administracyjnych zajmujących więcej niż 10 osób, a położonych przy ulicach skanalizowanych, b) od członka zgromadzenia liczącego więcej niż 10 osób mieszkujących w tym samym lokalu. Pozatem uzyskano jeszcze subwencję w wysokości 300.000 frs. [P. Bernard, Paris, Le Mouvement Communal Français, 10 stycznia 1925, N. 11, str. 165—166]. N. I — 706.

Departamentalna Kasa pożyczek dla gmin. (Une caisse départementale de prêts aux communes). Podmiejskie gminy paryskie nie mogą dać sobie rady z wydatkami spowodowanymi przez zwiększanie ludności. Prawo z lipca 1924 r. uregulowało sprawę parcelacji gruntów: ci, którzy już przed wydaniem prawa byli uprawnieni w posiadaniu gruntu, ponoszą kosztą związane z urządzeniem

dróg, kanalizacji i t. d. Ponieważ właścicielami parceli przeważnie są robotnicy, więc dla dokonania tych robót muszą się łączyć w syndykaty, które ze swej strony zaciągają pożyczki na roboty. Ponieważ obecnie pobierany procent (8%) przekracza ich możność płacenia, więc Rada Generalna Sekwany uchwaliła utworzenie kasy gminnej pożyczkowej, udzielającej sum niezbędnych na roboty kanalizacyjne na parcelach; Kasy liczą po 4% od sumy pożyczzonej na lat 20. Wydatki na najniezbędniejsze roboty w gminach podmiejskich obliczono na 38.300.000 frs.; suma jednakże pożyczek na roboty będzie niższą od sumy wydatków skalkulowanych. Pozatem gminy otrzymują subwencję na wydatki związane ze szkolnictwem, opieką społeczną, policją. [Henri Sellier, mer z Suresnes. Paris, Le Mouvement Communal Français, 10 stycznia 1925, Nr. 11, str. 161-163]. N. I—707.

Garaze automobilowe. (Garages d'automobiles). Autor artykułu krytykuje obecną budowę garaży, które buduje się z myślą jedynie o stronie praktycznej, bez troski o wygląd i harmonję z domami sąsiadującymi. Garaże takie psują ogólną harmonję w całości dzielnicy, ogrodów, krajobrazu. Autor podaje kilka szczęśliwych wyjątków budowy garaży o dachu pochyłym, harmonizujących z krajobrazem szwajcarskim. Najlepszym rozwiązaniem jest budowa garażu łącznie z mieszkaniem szofera, gdyż pozwala to na wzniesienie budynku mieszkalnego. [Albert Baur. „Autogaragen”. Zurich, Schweizer Baublatt, 28 listopada 1925, N. 95, 12 il]. N. I — 708.

Uwagi o urządzeniach w Horsham. Anglja. (Notes sur Horsham). Opisanie urządzeń miejskich w miasteczku liczącym 11.350 mieszk. Pomiedzy urządzeniami zasługują na uwagę kąpiele publiczne, zbudowane pod ziemią kosztem 2.658 £, oraz budowa 42-ch domów w celu zapobieżenia brakowi mieszkań. [C. G. Atkinson. „Notes on Horsham”. London. The Journal of the Institution of Municipal and County Engineers, 20 paźdz. 1925, str. 459 — 475,6 pl., 1 fotogr.]. N. I — 709.

Wzorowa działalność miejska. Anglja. (Un modèle d'entreprise civique). Sprawozdanie z książki p. t. „A record of civic, enterprise”, opisującej działalność miejską w Manchesterze—postępemowie mieście angielskim. [„A model of civic enterprise”. London, The Municipal Journal, listopad 1925, str. 1617 — 1618, 3¼ kol. 4 fig.]. N. I — 710.

Projekt budowy mieszkań dla górników w Arley. Anglja. (Projet d'habitations pour mineurs à Arley). Plan perspektywiczny wioski górniczej i fotografie domów. Projekt obejmuje budowę 550 domów, z czego już wzniesiono 300. [„Arley Colliery Housing Scheme”. London, The Builder, 11 września 1925]. N. I — 711.

Hull. Anglja. Wygląd ulicy. (Hull. Aspect de la rue). Miasto Hull otrzymało od parlamentu pozwolenie na przebicie nowej ulicy; lord-mer zaproponował, by domy frontowe na tej ulicy były utrzymane w jednym stylu, np. stylu Tudor; wysokość domów wynosiłaby najmniej 46 stóp do gzymsu. Arch. Dusley Harbron, jest bardzo za projektem lorda-majora, krytykuje jedynie propozycję budowy w stylu Tudor; uważa on, iż architektura musi się liczyć z postępem czasu i niepowinna niewolniczo powtarzać stylów z przeszłej epoki. [„Hull. Street Architecture”. London, The Builder 14 sierpień 1925, N. 4306]. N. I — 712.

Dwupiętrowa ulica. Droga przyszłości. (La rue à deux étages. La voie de communication de l'avenir). Autor omawia sprawę ulepszenia ruchu ulicznego w Berlinie. Obecnie przepisy policyjne pozwalają przechodniom na przejście ulic jedynie w miejscach oznaczonych i na znak dany. Przepisy te jednak są przejściowe. Autor opisuje budowę dwupiętrowych ulic dla ruchu ożywionego; ruch kołowy odbywałby się normalnie na poziomie, zaś ruch pieszy i cyklistyczny na pierwszym piętrze. Magazyny przy tej konstrukcji miałyby wystawy na pierwszym piętrze ulicy. Według autora, system ten należałoby wypróbować przy przebijaniu nowych ulic.

[Gunther. Berlin. „Die Doppelstrasse. Der Verkehrsweg der Zukunft”. Berlin. Bauwelt, 20 sierpień 1925, Nr. 34, str. 794 — 795]. N. I — 713.

Tunel dla ruchu kołowego usuwa zator przy ładowaniu na okręty i na krańcowych stacjach tramwajowych. (Un tunnel pour véhicules supprime la congestion à un embarquement de bateaux et terminus de tramways). Opis tunelu przy przystani okrętowej w San Francisco. Ruch kołowy w tym miejscu był tak olbrzymi, iż powodował groźną przeszkodę w ruchu ogólnym; ilość zatrzymań się ruchu w tym miejscu wynosiła ogółem 4 godz. 45 min. na 11 godzin. Między 7 rano, a 6-ą w. 8.000 pojazdów przejeżdżało tu w jedną stronę. By temu stanowi rzeczy zaradzić, w 1923 r. zaczęto budowę tunelu skończoną w 1925 r. Tunel kosztował 350.000 dolarów. Długość jego wynosi 986 stóp, łącznie z 2-a drogami dojazdowymi o długości 298 stóp każda. Szerokość drogi kołowej wynosi 23 stopy. Tunelem przejeżdżają tylko automobile, jest on zamknięty dla wozów konnych. [„Vehicular tunnel relieves congestion at ferry and street-car terminal”. New York, The American City, styczeń 1926 — str. 77-78,4 fig.]. N. I — 714.

Tunel dla ruchu pieszego i uczni. Kalfornia. (Tunnels pour piétons, pour écoliers). W Los Angeles próbowano różnych sposobów ochrony przed wypadkami ulicznymi dzieci idących do szkoły. Ze wszystkich sposobów najlepszym się okazał tunel: zbudowano go przed 2-a laty, a praktyka wykazała, iż w zupełności znikły wypadki uliczne z dziećmi idącymi do szkoły, oraz że z tunelu korzysta 100% uczni, dla przejścia w miejscach najniebezpieczniejszych. Obecnie ma się budować 40 takich tuneli w bezpośrednim sąsiedztwie szkół. Uchwalono na ten cel pożyczkę 350.000 dolarów. Podobne tunele ma się budować dla ruchu automobilowego. [Mc. Miller Clintock. „Pedestrian tunnels for school children”. New York, The American City, styczeń 1926, str. 81—82]. N. I — 715.

Nauka urbanizmu w Paryżu. (L'enseignement de l'urbanisme à Paris.) W Paryżu nauką urbanizmu zajmuje się Institut d'Urbanisme de l'Université de Paris. Nauka obejmuje 2 lata, przeznaczone na wykształcenie urzędników i budowniczych miejskich. Program obejmuje 5 działów: 1) rozwój miast, 2) organizacja społeczna miast, 3) organizacja administracyjna miast, 4) sztuka i technika, 5) budowa miast. Ponadto jest wydział udoskonalenia administracyjnego (2 lata) i wydział dopełniający poprzednią naukę (1 rok) [A. Bruggeman. Dyr. Instytutu Urbanistycznego w Paryżu. *Le Mouvement Communal Français*, 26 wrzesień 1925 r., № 26, str. 309 — 312]. N. I — 716.

Urbanizacja regionalna i wypracowanie planów. Niemcy. (Urbanisation régionale et élaboration de plans). Memorjał przedstawiony przez sekretarza komisji pośrodkowej, dla spraw regulacyjnych w Düsseldorfie. Autor przedstawia w nim, iż plany regulacyjne powinny być podstawą każdego projektu urbanistycznego. Celem Komisji düsseldorfskiej jest urbanizacja regionalna w najszerszym znaczeniu, przez wzajemne porozumienie w tym względzie gmin, oraz dzięki ich wspólnemu zaufaniu. [Hecker. Dr. „Landesplanung und Planwesen”. Wydanie: Berlin, Verlag Karl Heyman, 1925. Cena 2 mk.] N. I — 717.

Urbanizacja archipelagu malajskiego. (L'urbanisme en Malaisie). Kilka uwag o urbanizacji Stanów malajskich przez rządowego urbanistę C. C. Reade. [M. C. C. Reade. „Town Planning in the Malay States”. London. *Journal of the Town Planning Institute*, listopad 1925 r., № 1, str. 10—12]. N. I — 718.

Parcelacja. Francja. (Les lotissements). Prawa z 14/III. 1919 r. i 19/VII. 1924 r. uregulowały stronę prawną parcelacji. Książka omawiana przedstawia, w sposób dokładny i rzeczowy, różne zagadnienia prawne, związane ze sprawą parcelacji gruntów w miastach. [Paul Rouilly, Paris, Hachette, 1925, in 16, 111 str.]. N. I — 719.

Parcelacja rolna. Francja. (Les lotissements agricoles). Prawo z 19/VII. 1924 r. nie odnosi się do rolnej parcelacji; nabywcy parceli rolnych budują na nich domy przed zaprowadzeniem niezbędnych urządzeń, a prawo nic przeciwko temu nie może zrobić. [Eugène Delaup ing. *Le Mouvement Communal Français*, 16 styczeń 1926 r., № 34, str. 441—442]. N. I — 720.

Miasta marokańskie. Ich rozwój i prawodawstwo. (Les municipalités marocaines. Leur développement, leur législation). Opisanie, według pracy p. de la Casinière, organizacji miejskiej w Maroku: a) autonomia finansowa (od 1916 r.) z pozostawieniem budżetom miejskim wszystkich opłat o charakterze miejscowym, b) urbanizacja: wypracowanie planu urzędów miejskich i rozbudowy, sposób wywłaszczania i zrzeszenia syndykalne właścicieli, c) wielkie przedsiębiorstwa miejskie użyteczności publicznej. [L. Lacroix. Paris, *La Vie Communale et Départementale*, maj 1925 r. str. 177 — 183]. N. I — 721.

Stosowanie ostrożności z powodu trzęsienia ziemi. Kalifornia. (Leçons à retirer d'un tremblement de terre). Jeden z działaczy miasta Santa Barbara, nawiedzanego trzęsieniem ziemi, podaje ciekawe rady co do wytknięcia ulic w miastach zagrożonych; powinny one iść w kierunku wstrząśnień ziemi; również daje rady co do zaopatrzenia miast takich w wodę, ścieki, co do budowy domów i t. p. [Herbert Nunn. „Lessons to be drawn from an earthquake”. Lawrence. Kansas, *City Manager Magazine*, grudzień 1925 r., str. 21—23, 5 kol.]. N. I — 722.

Za i przeciw łączeniu przedmieść z miastem. (Le pour et le contre dans l'annexion des banlieues). Prof. Griswold pisze o przyłączaniu przedmieść, biorąc za przykład Cleveland (Ohio), które chciało, mimo protestów, przyłączyć podmiejskie okolice. Profesor dochodzi do wniosku, iż takie przyłączenie może być dokonane jedynie na podstawie dużej samodzielności gmin. [Paris.

Revue Municipale, wrzesień, 1925 r. № 789, str. 535, w/g „National Municipal Review”), luty 1925 r.]. N. I — 723.

Miasta ogrody w Syberji. (Les cités-jardins en Sibérie). Usiłowania stworzenia miast-ogrodów w 3-ch miastach syberyjskich: Barnaul, Szczyłowskoje i Kułomzino. Prace te wstrzymała rewolucja. [Marceline Valmore, Paris, *Le Mouvement Communal Français*, 11 i 25, lipiec 1925, Nr. Nr. 24, 25, str. 301]. N. I — 724.

Wyrównanie linii ulic. Francja. (La procédure de l'alignement. Les emprises sur la propriété privée). Decyzja Rady Stanu pozwala miastom, stosownie do prawa z 1919 i 1924 r., o regulacji miast, na wyrównywanie linii ulic nawet w tych wypadkach, gdy do wyrównania trzeba wziąć część gruntów prywatnych. Do tego środka można się uciec jedynie wtedy, gdy tego wymaga dobro publiczne, według orzeczeń prawa z 1919 r. [Paris, *Bâtiments et Travaux Publics*, 26 lipiec 1925, N. 60, str. 2]. N. I — 725.

Tereny sportowe i place do gry w Amsterdamie. (Terrains de sport et plaines de jeux à Amsterdam). W Amsterdamie tereny sportowe zajmują przestrzeń 62 ha zaś pod place do gry użyto 6 ha. Autor jednak uważa, iż miasto potrzebuje 139 ha na tereny sportowe, (2 1/2 mtr.² na mieszkańca ponad lat 10). Jednakże charakter terenu w Amsterdamie jest tego rodzaju, iż urządzenie terenów sportowych jest b. uciążliwe. Obecnie miasto posiada 24 placów do gier o powierzchni od 900 — 6.500 mtr.². [H. N. van Leeuwen. „Sportterreinen en speelruinen in Amsterdam”. Amsterdam, *Tijdschrift voor Volkshuisvesting en Stedebouw*, listopad, 1925, Nr. 11, str. 285 — 290]. N. I — 726.

Skwery i plantacje w Łodzi. (Squares et plantations à Łódź). Łódź robi ogromny wysiłek, by mieć jak najwięcej zieleni: stwarza parki i zieleńce na wszystkich ulicach. Paris, *Revue Municipale*, 15 — 30 listopad 1925, N. 792, str. 376]. N. I — 727.

Ogrody nicejskie. (Les jardins niçois). Nicea, gdzie obecnie zniszczono wiele ogrodów, w ostatnich latach założyła kilka ładnych ogrodów miejskich o stylu prowensańskim. [A. Michelet. Paris, *Revue Municipale*, październik 1925, Nr. 790, str. 546]. N. I — 728

Miasto przemysłowe w projektach Tony Garniera. (La cité industrielle de Tony Garnier). Ciąg dalszy artykułu poświęconego genezie „miasta przemysłowego”. Projekty dzielnic i budowli publicznych w przyszłym mieście przemysłowym, według planów Tony Garniera. Dzielnica fabryczna; dzielnica szpitalna; centrum miasta; sale zebrań. Plany ilustrujące przedstawiają: 1) rozplanowanie sali teatralnej, ze sceną ruchomą, sala może pomieścić 1.900 osób, 2) front szkoły artystycznej zawodowej, 3) widok ogólny szpitala z pawilonami oddzielnymi połączonymi galeriami podziemnymi. [P. Bourdeix. Paris, *La Construction Moderne*, 10 styczeń 1926, str. 170 — 172 — 174 — 176, 3 pl.]. N. I — 729

Dla zrozumienia współczesnej sztuki dekoracyjnej we Francji. (Pour comprendre l'art décoratif moderne en France). Fraca ta jest ogromnie ciekawą i stanowi rodzaj encyklopedji, dopomagającej każdemu do zapoznania się z robotami obecnie wykonywanymi we Francji. Dział Architektury obejmuje: budowlę użyteczności publicznej, domy mieszkalne, liczne fasady magazynów; fabryki, dworce kolejowe, wille, ogrody. Następnie idzie dział dekoracji domów: żelazo kute, witraże, tapety, malowanie ścian. Meble: fotografie wnętrz skomponowanych przez najlepszych artystów. Porcelana, srebro, dywany, drobiazgi i t. p. [Henri Verne i René Chavance 517 il. 300 str. Cena 20 frs. Paris, Librairie de la Construction Moderne]. N. I — 730.

Home dla bezżennych w Hadze. (Home pour célibataires à La Haye). Opisanie domu mieszczącego 450 pokoi o jednym łóżku, dwie sale do zebrań, czytelnie, salę do pracy, salę jadalną, restaurację, kąpiele i t. d. Budynek ten 3-y piętrowy jest b. skromny,

Pokoje mają 2.50 × 2.85 mtr.; niektóre są większe, inne mają 1.95 × 2.85 mtr. Każdy pokój prócz łóżka ma stół, krzesło, szafę i lampę. Okna zaopatrzone są w firanki. Podłogi są z żelazo-betonu, pokrytego podłogą z desek. Cena pokoju waha się od 5.50 do 7 florenów tygodniowo, łącznie z ogrzewaniem, światłem i natryskiem. Pensjonat (śniadanie, obiad i herbata wieczorem), kosztuje tymczasem 8 fl. tygodniowo. Całość domu jest bardzo harmonijna. [„Haagsche tehuis voor Ongehuwden”. Nijmegen, Klei, 15 grudnia 1925, str. 325 — 330, 11 fig.]. N. I — 731.

Szkielet stadjonu w Pittsburgu (Ameryka), budowanego częściowo z betonu, częściowo ze stali. (L'ossature du stadium de Pittsburgh partiellement et béton et partiellement en acier). Szczegóły o budowie, fundamentach i drenowaniu ziemi przy budowie uniwersyteckiego stadjonu w Pittsburgu, obliczonego na 70.000 miejsc siedzących. [„Pittsburgh Stadium frame part concrete and part steel”. New York, Engineering News Record, 6 sierpień 1925, str. 222—226, 3 fig.]. N. I — 733.

Budowa uniwersyteckiego Stadjonu w Texas. Ameryka. (Notes sur la construction du Stade de l'Université du Texas). Opis stadjonu z żelazo-betonu dla uniwersytetu w Texas. Stadjon obliczony jest na 27.000 miejsc siedzących. Doświadczenia z różnym dozowaniem betonu. [Granger A. T. „Construction Notes on Texas University Stadion”. New-York, Engineering News-Record, 1 października 1925, str. 557 — 558, 4 fig.]. N. I — 734.

Urbanizm w III-im wieku. (L'urbanisme au III-ème Siècle). P. Gabriel odkrył w Palmirze, w Turcji, plany szczegółowe miasta, odznaczające się wielką regularnością [Paris, Bâtiment et Travaux Publics, 5 listopada 1925, Nr. 89, str. 2]. N. I — 735.

Urbanizm w Palestynie. (L'urbanisation en Palestine). Do Palestyny napływa obecnie 3.000 — 4.000 imigrantów miesięcznie. Opi-

sanie planów i projektów dla racjonalnej kolonizacji terenów przeznaczonych dla imigrantów. Obecnie w Palestynie jest przeszło 80 większych skupień; najnowsze z nich są zbudowane z myślą o jaknajwiększej wydajności i oszczędności. [„Town Planning in Palestine”. London, Garden Cities and Town Planning, listopad 1925, str. 267—268]. N. I — 736.

Utworzenie planu regionalnego. Holandia. (Elaboration d'un plan régional). Autor wykazuje które okolice kraju, przy tworzeniu ich planu regulacyjnego, muszą być brane pod specjalną uwagę, jako ośrodki miejskie. Plany takie winny być zatwierdzone przez „Gedeputeerde Staten” przy pomocy doradczej ekspertów. Celem planów winno być nie tylko poprawianie, lecz głównie zapobieganie. Dlatego należy gminom wytknąć główne linie postępowania, zgodne z ogólnym interesem gmin; linie te właściwie, stwórzają plan regulacyjny; komitet specjalny powinien czuwać na tem, by plany gmin rozmaitych były z sobą dobrze związane i tworzyły całość. Komitety doradcze powinny objąć delegatów prac publicznych, administracji domami, kolei, higieny publicznej i t. p. [Fr. P. K. Van Meurs, „De totstandkoming van het gewetstelijk plan”. Rotterdam, Bouwen, 23 styczeń 1926, N. 9. N. I — 737.

Plan regulacyjny nowożytnego miejsca kąpielowego. (Town Planning d'une station thermale moderne). Autor artykułu przedstawia, iż w planie regulacyjnym miejsca kąpielowego należy dobrze zgóry określić cel takiego planu. Nowożytna stacja klimatyczna powinna być miastem-ogrodem, z całym systemem parków i zieleńców; każdy szczegół winien być artystycznie opracowany z zachowaniem obszernych miejsc dla sportów, koncertów i przedstawień na świeżem powietrzu. [„Town Planning, a Modern Spa”. London, The Architects Journal, 16 wrzesień 1925. N. 1602, str. 426, 1/2 kol.]. N. I — 738.

Wielki Amsterdam. (Le grand Amsterdam). Zarząd Amsterdamu polecił biuro prac pu-

blicznych opracować plan dróg różnego rodzaju, dla wielkiego Amsterdamu, który się ostatnio ogromnie rozwija. Plan opracowany przez biuro ustala w głównych linjach plan rozbudowy miasta; projekt ten już obecnie pozwala mieszkańcom zdać sobie sprawę w jakim kierunku pójdzie rozbudowa i w jakim stopniu miasto skłonne jest do popierania ich projektów budowy. Plan obejmuje przyszłe drogi wodne i naziemne, miejsca na budowę urządzeń przemysłowych i morskich, tereny wyłączone z pod budowy; oznaczono również wysokość przyszłych domów. Autor artykułu uważa, iż plan ten będzie tylko wówczas realny, gdy miasto z budżetu swego przeznaczy na budowę najmniej 2 miliony flor. rocznie. [Amsterdam, Tijdschrift voor Volkshuisvesting, luty 1926, N. 2, 1 pl. 6 kol.]. N. I — 739.

Konkurs na budowę Giełdy przed dworcem we Frankfurcie n/Odra. (Concours d'architecture pour une Bourse de Commerce à ériger devant la gare de Francfort — sur Oder). Od 1924 r. Frankfurt n/Odrą posiada nową hallę dworcową i duży plac przed nią. Obecnie miasto ogłosiło konkurs na zabudowę północnej części placu. Konkurs w wyniku zebrał 155 prac, z czego 22 prace nagrodzone i zakupione, są omówione w artykule. [Althoff, „Der Wettbewerb zu einem Handelshaus am Bahnhofvorplatz in Frankfurt a. Od.” Berlin, Deutsche Bauzeitung, 6 maj 1925, N. 36, str. 281 — 286, 22 il.]. N. I — 740.

Projektowane prace miejskie na 1926 r. Technika miejska. (La technique municipale en 1925. Travaux municipaux projetés pour 1926). Na początku roku „Surveyor” wydaje numer nadzwyczajny, w którym się omawia działalność miast angielskich w roku ubiegłym i projekty na rok rozpoczynający się. Głównie zajmującą jest część pierwsza pracy, gdyż daje możliwość zobrazowania sobie postępu na różnych polach technicznej działalności miejskiej. [„Municipal Engineering in 1925, Works projected by local authorities in 1926”. London, The Surveyor,

29 styczeń 1926 r. str. 97 — 121; 127 — 154]. N. I — 741.

Miejscowość podmiejska Paddington. (Le borough métropolitain de Paddington). Opisanie prac w mieście Paddington, liczącym 146.000 mieszk. Wspaniale pływalnie miejskie; bruki drewniane, łączone cementem i asfaltem. Ponieważ przestrzeń do zbierania nieczystości wynosi przeszło milę, trakcja konna okazała się dla miasta najoszczędniejszą. [B. Cooper, „The Metropolitan borough of Paddington”. London, Journal of the Institution of Municipal and County Engineers, 11 sierpień 1925 r., str. 248—262, 31 fig.]. N. I — 742.

Prace miejskie w Folkestone. (Travaux municipaux à Folkestone). Szczegóły techniczne o robotach miejskich w Folkestone: drogi, usuwanie nieczystości, parki, place sportowe i t. p. Zagadnienie mieszkaniowe jest tu najszerzej potraktowane. [A. E. Nichols, „Municipal Works at Folkestone”. London, Journal of the Institution of Municipal and County Engineers, 11 sierpień 1925 r. str. 248—262, 31 fig.]. N. I — 743.

Roboty miejskie w Durban. (Travaux municipaux à Durban). W sprawozdaniu z robót w Durban na szczególną uwagę zasługują prace drogowe, tramwajowe, kanalizacyjne przy rzeźni, oraz budowie domów mieszkalnych. [R. W. Watson, „Municipal works in Durban”. London, Journal of the Institution of Municipal and County Engineers, 21 wrzesień 1926 r., str. 377 — 400, 18 fig.]. N. I — 744.

5 tysięcy dolarów za system utrzymania parków w czystości. (5 mille dollars pour un système assurant le maintien des parcs en état de propreté). Skwery w Filadelfji, głównie po dniu świątecznym, są zarzucone śmieciami, szkłem, łupinkami i t. p. Droga konkursu, miasto zaprosiło całą ludność do wypowiedzenia zdania w tej sprawie i dania rady, jak położyć kres temu stanowi rzeczy. Opisanie sposobu zaradzenia złemu nie po-

winno przekraczać 500 słów. Termin zamknięcia konkursu naznaczono na 15/III 1925 r. [Five thousand dollars for a plan to keep parks free from rubbish". New-York, The American City, marzec 1926 r. str. 251, 38 linij]. N. I — 745.

Plan stadionów. Ameryka. (Plan de stades). Analiza memorjału przedstawionego new-yorskiemu T-wu inżynierów w 1925 r., przez Gavin Hadden, autora wielu budowli sportowych. Memorjał jest bardzo ciekawy i daje różne cenne szczegóły praktyczne, niezbędne przy budowie, naprz:

sporty	przestrzeń w akrach	Ilość graczy na akr
Polo	11.5	0.7
Football	1.6	16.4
Baseball	2.2	8.4
Tennis	0.14	29.0
Track and Field	3.5	14.2

[„Stadium desing". Rockford III, Parks and Recreation, listopad, grudzień 1925 r., str. 243—245]. N. I — 746.

Drzewa na ulicach miasta; czego one od nas oczekują. (Les arbres de nos rues: ils attendent mieux de nous). Ochrona drzew i starania o nie w razie choroby lub wypadku. Sposoby sadzenia. Gatunki drzew najbardziej używanych. [E. A. Quarles. „Our street trees; they deserve better of us". New-York, The American City, listopad 1925 r. str. 521—526, 6 fig.] N. I — 744.

Postęp w wysadzeniu drzewami ulic miast amerykańskich. (Le progrès dans la plantation d'arbres de rues dans les villes américaines). Ankieta, dotycząca wysadzenia drzewami miast amerykańskich. Drzewa na ulicach handlowych. Szkółki; przestrzeń między drzewami. [Malcolm Howard Dill. „The progress of systematic street tree planting in american cities". New-York, The American City, marzec 1926 r., str. 300—305, 3 fig.]. N. I — 748.

Budowa opery w Amsterdamie. (Construction d'un opéra à Amsterdam.) Jury konkursowe odznaczyło projekt budowy opery

M. F. Staal'a, architekta z Amsterdamu. Warunki, którym projekt musiał odpowiedzieć: ilość miejsc siedzących: parter — 836, pierwszy balkon — 448, drugi balkon — 321, trzeci balkon — 300. Ogółem: 1.905 miejsc. Artykuł daje krytykę odrzuconych projektów, oraz uwagi ogólne o konkursie. [„Opera gebouw te Amsterdam". Den Haag, Bouwkundig Weekblad, 13 luty 1926 r., str. 60—66 7 fig.; 20 luty 1926 r., str. 75 — 85, 22 fig.]. N. I — 749.

II. SPRAWY MIESZKANIOWE (Habitation).

Poprawka p. Rollin w celu ułatwień podatkowych. Nowy projekt prawa o komornem. (Pour les exonérations fiscales. Un amendement de M. L. Rollin. Un nouveau projet de loi sur les loyers). P. L. Rollin proponuje rozciągnąć ulgi podatkowe na nowe budowle: 1) podczas 20-u lat stosować ulgę w pobieraniu podatku od dochodu uzyskanego z pożyczek użytych na budowę, 2) podczas lat 20-u zwolnienie od opłat rejestracyjnych i stemplowych wszystkich aktów dotyczących pożyczek, 3) zwolnienie od opłat rejestracyjnych od pierwszej sprzedaży w ciągu 3-ch lat, licząc od dnia wykończenia budowli. [Paris, Bâtiment et Travaux Publics, 26 listopad 1925, Nr. 95, str. 1—2]. N. II — 838.

Tanie mieszkania w Hadze. (Logements minimum à La Haye). Władze miejskie i kooperatywy w Hadze, budują domy, w których komorne wynosi ok. 6 fl. Czuć się jednak daje brak mieszkań o komornem nie przekraczającym 4-ch fl. By zapobiec temu stanowi rzeczy, uchwalono budować mieszkania możliwie najskromniejsze i najtańsze. Miasto ma zamiar wznieść 558 takich pomieszczeń; będą to domy o 2-ch mieszkaniach, koszt ich budowy wyniesie 2.200 fl. od domu. Domy betonowe nie są tańsze od ceglanych. [P. Bakker-Schuf. „Minimum woningen te s'Gravenhagen". Den Haag, Het Bouwbedrijf, str. 389,2 kol.]. N. II — 839.

Wysokość słońca ponad horyzontem i długość rzucanych cieni. (Hauteur du soleil au-

dessus de l'horizon et longueur des ombres portées). Autor artykułu badając to zagadnienie dochodzi do wniosku, iż niewystarczającymi są obecne przepisy regulujące, iż wysokość budynku nie może przekraczać pewnej granicy, celem zapewnienia mieszkaniom światła i słońca. W pewnych wypadkach dostęp słońca będzie niedostateczny, w innych zaś, nawet przy większej wysokości domu, mieszkania otrzymują dość światła. Autor podaje tablicę i diagramy, pozwalające na określenie w Amsterdamie wysokości słońca na horyzoncie w różnych porach roku, oraz na obliczenie długości rzucanych przez przedmioty cieni. Na przykładach graficznych autor tłumaczy sposób użycia diagramów. [Jan Doets. „Zonshoogten en slagschaduw lengten". Den Haag, Het Bouwbedrijf, styczeń 1926, 5 str. il.]. N. II — 840.

Umieszczenie łóżka oszczędzającego miejsce. System Bolten'a. (Le logement élastique. Le lit économiseur de place système Bolten). Łóżko w umeblowaniu pokoju zajmuje b. dużo miejsca; dla oszczędzenia więc miejsca w domach ciasnych, wymyślono w Prusach wschodnich umieszczanie łóżek podnoszonych i zamykanych na dzień jak szafa w murze. Opisanie systemu „Heibo" wynalazku inż. Bolten'a. Pościel przytwierdzona jest do łóżka rzemieniami. [„Die elastische Wohnung. Das raumsparende Boltenbett". Münster, Westfälisches Wohnungsblatt, kwiecień 1925, N. 4, str. 89—22, 4 il.]. N. II — 841.

Kaloryczna wartość muru ceglanego 30 cm. z pozostawieniem miejsca pustego. (Valeur calorique des murs en briques de 30 cm. avec vide d'air). Autor zbadał zagadnienie wartości muru ceglanego z punktu widzenia kalorycznego i higienicznego. Niemieckie przepisy budowlane określają grubość murów w miastach na 38 cm. Po wojnie, z powodów oszczędnościowych, pozwolono na wzniesienie ścian mających 30 cm. grubości łącznie z próżnią w murze. Wartość kaloryczna i higieniczna muru takiego jest bardzo kwestjonowana; autor mówiąc o zarzutach podkreśla, iż wykonanie tego rodzaju ściany wymaga bardzo starannego wykończenia. Wszel-

kie wady mogą być usunięte przez równomierne wypełnienie próżni w murze materiałami suchymi, a porowatymi: im lepiej i równiej rozchodzi się powietrze po częściach materiałów wypełniających, tem większą jest siła izolacyjna. Najlepszym materiałem do wypełniania ścian są płyty korkowe lub torfowe, które przy grubości 3 cm. są takim samym przewodnikiem ciepła jak mur o grubości 38 cm. Autor w zakończeniu kładzie nacisk na używanie przy budowie domów materiałów izolujących wyżej wymienionych, gdyż z powodów kalorycznych i higienicznych użycie ich jest o wiele praktyczniejsze od murów pełnych z cegły, będących obecnie w użyciu. [Flugge, inż. Wittemberg. „Der wärmewirtschaftliche Wert der 30 cm. starken Ziegelsteinmauer mit Luftisolierung". Berlin, Der Neubau, 10 marzec 1925]. N. II — 842.

Zastosowanie nowych pojęć przy pracach budowlanych. (Conceptions applicables dans les travaux du bâtiment). Inż. Petitjean, zdaje sprawę w „Bulletin de la Société des Ingénieurs civils" z zastosowania maszyny i metod przemysłowych przy budowie domów: należy więc przedewszystkiem wynaleźć ochronę przed gorącym i zimnym, obmyśleć środki dla zużycia minimum pracy przy utrzymaniu domu oraz przewidzieć możliwość przyszłego rozszerzenia domu. Oszczędność i szybkość osiąga się w budowie przez stosowanie narzędzi mechanicznych dla kopania ziemi, żorawi mechanicznych o dużym promieniu działania, i przez użycie do żelazo-betonu sposobu „cement-gun" i t. p. [P. Razous, Paris, Eâtiments et Travaux Publics, 12—15 listopad 1925, N. N. 91 — 92, str. 8]. N. II — 843.

Beton lany. (Le béton coulé). Po wstępie historycznym, autor zaznacza, iż największa trudność betonu lanego polega na utrzymaniu mieszaniny w tym samym stanie od chwili mieszania, aż do wiania w formę. Analiza sprawozdania szwajcarskiej komisji badania betonu, p. t. „Gussbeton, Erfahrungen beim Schweizerischen Talsperrenbau". [A. Stucky Lausanne, Bulletin Technique de

la Suisse Romande, 16 styczeń 1926, str. 14—16, 3^{3/4} kol.] N. II—844.

Budowa domów miejskich w Szkorcji. (La construction municipale d'habitations en Ecosse). W Szkorcji odczuwa się ogromnie głód mieszkaniowy; obliczono, iż do zaspokojenia go potrzeba wznieść 180.000 mieszkań. Rząd popiera budowę domów stałych, by dać zajęcie bezrobotnym z powodu kryzysu w przemyśle metalowym. Wybrano 4 typy domów: „Weir”, „Jones”, „Cowieson”, „Corolite”. Podanie cen budowy. Subwencje. W 1925 r. w październiku było wykończonych domów 34.629 i 12.791 domów jest na wykończeniu. [Paris, Le Mouvement Communal Français, 30 styczeń 1926, N. 35 str. 455—456]. N. II—845.

Departamentalna Kasa Pożyczek na budowę domów. (La caisse de prêts immobiliers du Département de la Seine). Kasa ta została założona w tym celu, by wspomóc pożyczkami do budowania tanich domów przez osoby, nie mające osobistego funduszu dość dużego, by budowę tę rozpocząć zgodnie z wymaganiami prawa Ribot. [Paris, Le Mouvement Communal Français, 27. luty 1926, N. 37 str. 490]. N. II—846.

Walka w Medjolanie z głodem mieszkaniowym. (La lutte contre la crise du logement à Milan). Od czasu wojny miasto dopomaga do budowy domów. Udzielono subwencji (22 miliony lir) Instytutowi Domów ludowych, który zawiaduje mieszkaniami zbudowanymi bezpośrednio przez miasto. (Kolonje mieszkaniowe i 4 wioski podmiejskie). Instytut zbudował również przeszło 18.000 mieszkań; według programu ma wybudować w 1925—1926 r. od 5.000 do 6.000 mieszkań. Ponadto miasto utworzyło Instytut budowy tanich mieszkań, który buduje domy i sprzedaje w nich mieszkania niezamożnej klasie średniej. Miasto również odstąpiło swoje grunta pod budowę tanich domów, kupiło na własność grunta, zmniejszyło podatek miejski na materiały, udziela premij dla tych, co budują domy, wreszcie odstą-

piło kamieniołomy miejskie na rzecz budowy tanich mieszkań [Paul Querot, Paris, Le Mouvement Communal Français, 24 październik 1925, Nr. 28, str. 351—354]. N. II—847.

Francuskie prawo o rewizji długoterminowych dzierżaw. (Loi sur révision des baux à longue durée). Przytoczenie tekstu prawa regulującego warunki, według których mogą być podniesione opłaty dzierżaw długoterminowych, zawartych przed 24/X 1919 r. [Paris, Journal des Géomètres Experts Français, septembre 1925, N. 59, str. 443—445]. N. II—848.

Konserwacja cementu. (Conservation du ciment). Próby dokonywane z cementem przez prof. Grafa ze Stuttgartu wykazały, iż portland-cement zmagazynowany w miejscu zabezpieczonym od zmian, wykazuje dopiero po 4-ch do 6-ciu latach pewne lekkie zmiany w zmniejszeniu się odporności. Wszystkie inne cementy wykazują zmiany dochodzące do 50% już po 3-ch latach. [Paris, Revue des Matériaux de Construction et de Travaux Publics, sierpień 1925, N. 191, str. 909, (wzięto z „Beton und Eisen“)]. N. II—849.

Nowy sposób transportu dla materiałów proszkujących się. (Le transporteur à godets. Un nouveau mode de transport pour les matières pulvérulentes). Opisanie systemu inż. Gamblichera, odpowiedniego do ładowania i wyładowywania wagonów, jak również nadającego się do eksploatacji piasku, wydobycia ziemi przy wierceniu studzien, przewozu cementu, sztucznego kamienia i t. p. [A. R. ing. Paris, Revue des Matériaux de Construction et de Travaux Publics, wrzesień 1925, N. 192, str. 238—239, (wzięto z „Baumarkt“)]. N. II—850.

Maszyna do robienia bloków, syst. Blystone. (La machine à blocs Blystone). Krótki opis ilustrowany maszyny do bloków syst. Blystone, która jest w stanie wytwarzać 360 bloków betonowych na godzinę. [Paris, Revue des Matériaux de Construction et de Travaux Publics, sierpień 1925, N. 191, str. 213, (według „Cement Mill and Quarry“)]. N. II—851.

Przewóz i zrzucanie betonu na wielkiej przestrzeni. (Transfert et déversement du béton à grande distance). Opis według „La Nature“ z 22/VIII—1925 r., zajmującego urządzenia podnoszenia betonu za pomocą specjalnych wież i rozdziału betonu, stosowanego w New-Jersey, w Ameryce, na terenach bagnistych. [Paul Razous, Paris, Bâtimens et Travaux Publics, 12—15 listopad 1925, N. N. 91—92, str. 3]. N. II—852.

Doskonały aparat do równania i froterowania posadzek. (Un appareil remarquable à planer et à cirer les parquets). Aparat wynalazku amerykańskiego został wypróbowany w sali przyjęć Ogrodu Zoologicznego w Berlinie. Nierówności posadzki uwioczniają się coraz bardziej przy używaniu hebla lub wiórków metalowych. Szczegółowy opis aparatu i wyników dodatnich osiągniętych w wyżej wzmiankowanej sali, gdzie podłoga była zniszczoną przez tancerzy. Aparat składa się z 3-ch części: podwozia na kółkach, motoru i cylindra do skrobania. Aparat ten może być dołączony do zwykłego kontaktu elektrycznego, i zastępuje pracę 5—6-ciu ludzi. Zapomocą aparatu można doprowadzić do porządku 90—120 m² posadzki dziennie. [Edgar Hoenig, arch. „Eine bemerkenswerte Parkettabzug und Bohnermaschine“. Berlin, Bauwelt, 20 sierpień 1925, Nr. 34, str. 796, 798 i 809]. N. II—853.

Wykwintne tynki. (Enduits de luxe). Porównanie między domami malowanymi a murem tynkowanym. Przy użyciu pierwszego sposobu, domy szybko tracą dawny wygląd na skutek zmian pogody. W Pałacyńcu wyrabiają bardzo poszukiwane wyprawy ścian, składające się z pyłu kolorowych kamieni i tlenków metalicznych. Autor opisuje technikę tych wypraw. W czasie ich użycia, należy robotę wykonywać wszędzie równomiernie, nie należy rusztowań w żadnym wypadku ustawiać tak, by wchodziły w mury. Po wytłomaczeniu składu i sposobu zastosowania, autor zajmuje się innymi rodzajami tynków, a głównie tynkiem narzucanym, który naśladuje tynk chropowaty. Autor jest przeciwni-

kiem tego naśladownictwa, gdyż ulega ono łatwemu niszczeniu, ponieważ grubość wyprawy nie przenosi kilku milimetrów, gdy tymczasem grubość wykwintnego tynku ma od pół do 1 cm. grubości. [Karl M. Kockert, „Edelputz“. Köln, Westdeutsche Bauzeitung, 11 kwiecień 1925 Nr. 15, str. 17]. N. II—854.

Użycie automatycznych sposobów przy wyrobie cegieł. (Manutention automatique des briques). Akumulator zawieszony przy pomocy ruchomym, opatrzony jest w paki, które pozwalają na zbieranie i układanie cegieł zupełnie automatycznie, oszczędzając przy tym robociznę. Przy tym systemie potrzebnych jest 2 lub 3-ch ludzi zamiast 15-u do 17-tu, dla cegielni wyrabiającej 300.000 cegieł dziennie. [Paris, Revue des Matériaux de Construction et de Travaux Publics, wrzesień 1925, Nr. 192, str. 207B]. N. II—855.

Normy austriackie stosowane do wyrobów krzemionkowo-wapiennych. (Normes autrichiennes relatives aux produits silico-calcaires). Warunki wymagane w Austrii przy wyrobie cegieł krzemionkowo-wapiennych. (formułki, kształt, odporność na ciśnienie przesiąkanie). [P. C. Paris, Revue des Matériaux de Construction et de Travaux Publics, wrzesień 1925, N. 192, str. 246—247, (według „Tonindustrie Zeitung“)]. N. II—856.

Różnorodne działanie na beton. (Des divers actions sur le béton). Praca ta jest b. interesującą dla inżynierów, zawiera wiele odsyłaczy do prac traktujących o przedmiocie; omawia w niej autor działania chemiczne, mechaniczne i inne, jak działania wody, powietrza, kwasów, czyszczenia, oliwy, pary, i t. p., na tworzenie się cementów, tynków, betonu, żelazo-betonu; autor opisuje również sposoby zmniejszające, lub usuwające te oddziaływania. [A. Kleinogel, Darmstadt (współpraca z dr. F. Hundeshagen i prof. O. Graf) „Einflüsse auf Beton“. Verlag Wilhelm Ernst u. Sohn, Berlin, 452 str. 125 il., cena 19,50 mk.]. N. II—857.

Cement „wysokowartościowy“ używany w Niemczech. (Le ciment dit „de haute valeur“ en Allemagne). Cement „wysokowartościowy“ zaczęto używać w Niemczech dopiero po wojnie. Wykaz technicznych wyników prób z cementem. Pod względem chemicznym, jest zupełnie podobny do zwykłego portland-cementu, jednakże jest on o wiele lepiej mielony od tego ostatniego. Do fabrykacji tego cementu najlepszy jest margiel i margiel krzemionkowy. Wypala się go starannie i mocniej niż portland-cement; jest on bogatszy w wapno. Charakterystyka cementu „Bauxitlandzement“ wyrobianego przez „Elektrozement Gesellschaft“. [Oscar Hurt inż., Paris, *Revue des Matériaux de Construction et de Travaux Publics*, sierpień 1925, Nr. 191, str. 197 — 201]. Nr. II — 858.

Taflowanie z cegieł. (Briques de parement). Przykłady skromnej dekoracji otrzymywanej zapomocą układania cegieł równoległymi pasami (pionowo lub ukośnie), cegły te są o kolorze różnym, stosownie do stopnia wypalenia w piecu opalonym drzewem, lub otrzymywanym przez dodawanie do pieca pewnej ilości węgla lub soli morskiej. [A. C. Paris, *Revue des Matériaux de Construction et de Travaux Publics*, wrzesień 1925, Nr. 192, str. 198B i 199B, 2 fig.]. Nr. II — 859.

Możność wbijania gwoździ w ściany betonowe. (La „Clouabilité“ du béton). Wytworzono obecnie nowe materiały budowlane mocne i odporne, które dodane do betonu, dają mur o pewnej elastyczności i możliwości wbijania w ścianę cwiaków, haków i t. p. Elastyczność muru otrzymuje się przez dodanie azbestu, sproszkowanego pumyksu, resztek ze spalonego koksu lub węgla, okruszków z zapraw wapiennych. Dodatki te wpływają na utworzenie między żelazem a betonem tarcia dostatecznego, by żelazo wbite w mur nie mogło być wyrwane z chwilą jego obciążenia. Wystarcza, gdy wierzchnie warstwy betonu są podatne na wbijanie gwoździ; tym sposobem unika się zmniejszenia odporności na ciśnienie na beton.

[F. Huth, arch., Düsseldorf, *Technik und Industrie*, 15 listopad 1925, Nr. 22 — 25, str. 182]. Nr. II—860.

Nowy system budowania z żelazo-betonu. (Un nouveau système de construction en béton armé). Chodzi tu o zupełnie nowy sposób krycia mieszkań i wznoszenia murów tak zewnętrznych jak wewnętrznych. Belki patentowane systemu Schäfer składają się z 2-ch części betonowych stosunkowo cienkich, dostatecznie od siebie oddalonych i połączonych jedynie sztabami żelaza, umieszczonymi pochyło w bocznych powierzchniach podłużnych. Sztaby te zahaczają się o wystające główki sztyftów mocno siedzących w częściach belki. System ten ma jeszcze tę dobrą stronę, iż żelazo, stal i płyty betonowe są, dzięki temu sposobowi, zdolne do silnego łączenia się. Wynalazca, (W. Schäfer, Mannheim) zbudował pozatem maszynę zdolną do budowy szybkiej, pewnej i głównie oszczędnej; następuje szczegółowy opis nowego systemu budowania. Na zakończenie autor wylicza dobre strony systemu: taniość, układanie części w warsztatach niezależne od warunków atmosferycznych, skrócenie czasu budowy. Przestrzenie puste w murach zwiększają właściwości kaloryczne i chronią od hałasów; właściwości te mogą być jeszcze zwiększone przez wypełnienie pustych części stosownymi substancjami. [A. Kleinlogel, inż. Berlin, *Deutsche Bauzeitung*, 9 styczeń 1926, Nr. 3]. Nr. II—861.

Obdasznice z ceramiki. (Chéneaux céramiques). Cena obdasznicy z gliny, fabrykowanej tak jak dachówka, jest o 40% niższa od obdasznicy cynkowych lub ołowianych, w użyciu są bardzo trwale, nie wymagające specjalnego utrzymania. [Paris, *Revue des Matériaux de Construction et de Travaux Publics*, grudzień 1925, Nr. 195, str. 277B. (według „Baumarkt“)]. Nr. II—862.

III. WODY, ŚCIEKI, ODPADKI (Eaux, égouts, immondices).

Zanieczyszczenie wód w Holandji. (Contamination d'eau aux Pays-Bas.) Sprawozda-

nie o silnem zanieczyszczeniu wód rybnych przez koksownie, i środki zaradcze przedsięwzięte przez rząd. [„Waternverontreiniging in Nederland“. Den Haag, *Water, Bodem en Lucht*, 10 październik 1925 N. 5 str. 92 i 93 (według „Het Visschersblad“, Antwerpja)]. Nr. III—998.

Prawodawstwo szwajcarskie przeciwko zanieczyszczeniu wody. (Législation suisse sur la pollution des eaux). Od 1/VI 1925 r. obowiązuje w Szwajcarii nowe prawo odnośnie zanieczyszczenia wód rybnych. Uwagi o tem prawie. [„Wetgeving in Zwitserland tegen Waternverontreiniging“. Den Haag, *Water, Bodem en Lucht*, 10 grudzień 1925, Nr. 6 str. 99—102]. Nr. III—999.

Zbiornik wód w Rothenburg-ob der Tauber. Niemcy. (Le réservoir des eaux de Rothenburg-ob der Tauber). Opisane 2-ch rezerwuarów cylindrycznych, bliźniaczych i stycznych, częściowo wkopanych w ziemię. Zbiorniki są z żelazo-betonu, o średnicy wynoszącej 13.80 mtr. i wysokości 8.50 mtr. przykryte są ziemią i obsadzone drzewami; [Heinrich Soellner „Der Wasserbehälter des Wasserwerks Rothenburg-ob der Tauber“. Hannover, *Bauamt und Gemeindebau*, 2 stycznia 1926, str. 6—8, 9 il.]. Nr. III—1000.

Przeciwdziałanie tworzeniu się osadu w rurach wodociągowych. (Prévention des incrustations dans les conduites d'eau). Przyczyny tworzenia się osadu. Bakterje żelaza. Skuteczność przewietrzania i filtru piaskowego dla wód wytwarzających osad w rurach. [William Ransom. „Prevention of deposit in water mains“. Indianapolis, *Municipal and County Engineering*, grudzień 1925, str. 323 — 325, 3^{3/4} kol.]. Nr. III — 1002.

Czy zmiękczenia wody jest dobrym interesem finansowym? (L'adoucissement de l'eau constitue-t-il une bonne opération financière?). Zmiękczenie wody i zdrowie. Znaczenie smaku wody. Koszt zmiękczenia. Korzyści. Zagadnienie zmiękczenia wody jest sprawą ekonomiczną nie higieniczną i po-

winno być dobrze zbadane tam, gdzie twardość wody przekracza 100 części na tysiąc. [A. Ross Thuma. „Does it pay to soften the water supply“. New-York, *Fire and Water Engineering*, 16 grudzień 1925, str. 1337, 1360 —1361, 3 kol.]. Nr. III—1003.

Niemiecki zakład dla oczyszczania wody. (Une usine allemande d'épuration d'eau). Opisane urządzenia do filtrowania wody w Stuttgarcie, według artykułu drukowanego w „Zeitschrift des Vereines deutscher Ingenieure“, 6/VI 1925. Do wody dodaje się rozpuszczone wapno, siarczan żelaza lub aluminium. Po przejściu przez basen woda jest filtrowana, następnie przechodzi przez chlor gazowy i po tym zabiegu dostaje się do rur w wodociągach. [„A German water purification plant“. New-York, *Fire and Water Engineering*, 2 grudzień 1925, str. 1237, 1260, 1 il.]. Nr. III—1004.

Asenizacja miast. (L'assainissement des villes). Prace przygotowawcze do kanalizacji w mieście obejmują: 1) ustalenie planu ogólnego sieci dla miasta i okolicy, 2) plan istniejącej już kanalizacji i ścieków, 3) dokładne zbadanie terenów podziemnych, 4) zbadanie ostatecznego przeznaczenia wód ściekowych, 5) ścisłe obliczenie masy wodnej mającej podlegać usunięciu. Kilka szczegółów o metodzie obliczania objętości wód zużytych: a) dla wód domowych i ściekowych cyfra ta jest równą w stosunku do objętości wody do picia:—przeciętnie 200 litrów dziennie na mieszkańca miasta o 100.000 ludności; w Niemczech obliczają cyfrę przeciętną na 60—140 litrów, cyfra ta dochodzi do 600 litrów w Ameryce. Trzeba również brać pod uwagę gęstość zaludnienia dzielnic; b) wody przemysłowe wymagają specjalnego badania z powodu różnych sposobów ich oczyszczania, stosownie do ich natury; c) obliczenie nadmiaru wody i przeciekania; najtrudniejszą do obliczenia jest objętość wody z wielkich ulew, które zdarzają się kilka razy do roku (formuła Knaufla o długości trwania burzy). Dla obliczenia wód deszczowych spływających kanałami,

trzeba brać pod uwagę współczynnik ubytku wód, zmieniający się stosownie do charakteru gruntu pochłaniającego część wód, oraz współczynnik opóźnienia przyływu wody deszczowej — zmiennego w zależności od okolicy i pochyłości. Formułki do obliczania ostatniego współczynnika. [Emile Metteix, Paris, *Le Mouvement Comunal Français*, 21 marca 1925, Nr. 16, str. 241—243, 4 kwiecień 1925, Nr. 17, str. 252—255, 18 kwiecień 1925, Nr. 18, str. 263—265, 1 fig.]. Nr. III—1005.

Zakładanie urządzeń kanalizacyjnych. (L'établissement du tout-à-l'égout). Porównanie dobrych i złych stron różnych systemów: systemu połączonego, mieszanego, rozgranicznego. Zastosowanie jednego z tych systemów zależy od właściwości danego miasta. [Emile Metteix, Paris, *Le Mouvement Communal Français*, 2 maj 1925, Nr. 19, str. 273—275]. Nr. III — 1006.

Aseniczacja okolic Paryża. (L'assainissement de la région parisienne). Administracja prefektury rozważa projekt ulepszenia aseniczacji okolic Paryża, dzięki lepszej wydajności opłat kanalizacyjnych, która będzie osiągnięta po obowiązkowym przyłączeniu do sieci 30.000 domów, nie posiadających dotychczas kanalizacji. [Paris, *Bâtiment et Travaux Publics*, 16—19 lipiec 1925, Nr. 57—58, str. 2]. Nr. III — 1007.

Wymierzanie pojemności wód ściekowych. (Le jaugeage des eaux d'égout). Kilka uwag o aparatach rejestrujących wielkie ilości wody. Aparaty są firmy Lea Recorder Co Ltd. Manchester. [„Measurement of sewage”. London, *Contractor's Record*, 6 styczeń 1926, str. 15—16, il.]. Nr. III—1008.

Znaczenie urządzenia domowych rezerwarów kanalizacyjnych. (La valeur du coupe-air dans le branchement d'égout des maisons). Uwagi ogólne o higienie. Gazy kanalizacyjne i ich niebezpieczeństwo. Porównanie różnych systemów oczyszczania powietrza, używanych w różnych miastach angielskich. Próby doświadczalne Sanitary Institute. [Alfred

Roehling, „The value of the disconnecting trap in house drainage”. London, *Contractor's Record*, 16 wrzesień 1925, str. 1321—1322, 30 wrzesień 1925, str. XVI—XVII, 21 października 1925, str. 1524—1525, 28 październik 1925, str. 1576—1577, 27 styczeń 1926, str. 145—146, 3 luty 1926, str. 185—186]. Nr. III—1009.

Nowoczesne poglądy angielskie o oczyszczaniu wód ściekowych. (Opinions anglaises modernes sur l'épuration des eaux d'égout). Sprawozdanie z artykułu inż. Steen van Ommeren, drukowanego w „Bouwbedrijf”. W artykule tym, ogromnie zajmującym, autor wykazuje, iż fantazja mody miała swój wpływ na zagadnienie oczyszczania wód ściekowych—wpływ często szkodliwy, ślepo stosowany dzięki fałszywym opiniom osób wpływowych. Autor przypomina powiedzenie von Liebiga: kraj który nie robi nic, by do ziemi wrócić odpadki ludzi i zwierząt, musi utonąć. Z artykułu wynika, iż dotychczas nie został ustalony ostatecznie system usuwania odpadków. Artykuł jest bardzo cenny dla badających sprawę oczyszczania ścieków [„Moderne Engelsche inzichten omtrent rioolwaterreiniging”. Apeldoorn. *Water, Bodem en Lucht*, 1925, Nr. 4, str. 73]. Nr. III—1010

Kilka urządzeń dla oczyszczania wód zużytych. (Quelques installations d'épuration d'eaux usées). Sprawozdanie holenderskiej komisji zdrowia, która zwiedziła w Rijswijk urządzenie do oczyszczania wód z 80 mieszkań i remizy tramwajowej, oraz podobne urządzenia w Vorse, służące mleczarni i fabryce konserw mięsnych. W pierwszym wypadku zastosowano metodę błot przesyconych z wdmuchiwanym powietrzem. Woda oczyszczona splywa do rzeki. Instalacja w Vorse opiera się na systemie ciągłego filtrowania; woda z filtrów wypływa czysta i bez zapachu. Obie instalacje dają doskonale wyniki. Rysunki i fotografie ilustrują opis urządzeń. [Według broszury wydanej przez Komisję sanitarną p. t. „Eenige inrichtingen voor Zuivering van afvalwater”. Obie instalacje są opisane w nr. 4 z 1925 „Annales

de l'Association des Ingénieurs de Gand”, Belgique str. 361—398, 19 fig.]. Nr. III—1011.

Sposób postępowania z wodami odpływowymi za pomocą błot przesyconych. (Le procédé de traitement des boues activées pour les eaux d'égout). Artykuł powyższy w sposób jasny i prosty tłumaczy zasady i sposoby oczyszczania wód odpływowych. Dzienniki angielskie ogromnie polecają czytanie tej pracy tym wszystkim, którzy zajmują się zagadnieniem oczyszczania wód. [H. T. Colvert. „The activated sludge process of sewage treatment”. London, *Municipal Engineering and the Sanitary Record*, 4 marzec 1926, str. 203 — 207]. Nr. III — 1012.

Używanie dołów kloacnych jako zbiorników gnilnych. (L'emploi de la fosse d'aisance comme septic-tank). Dalszy ciąg artykułu drukowanego w Nr. 6-ym tegoż pisma. Artykuł opisuje budowę instalacji i wpływ, jaki ma na doły spuszczenie w nie domowych wód zużytych; dowodzenie to poparte jest przykładami chemicznymi i bakterjologicznymi, będącymi wynikiem badań kilku typów dołów. Szczegółowe wyjaśnienia o mikro-biologicznym układzie wody i szybkości, z jaką dokonują się różne przemiany. Komisja Utrechtska doszła do wniosku, że badania doprowadziły do uznania faktu, iż wpływanie wód domowych, połączonych z częścią wód deszczowych do dołów kloacnych, wywiera wpływ ujemny na działanie septyczne zbiorników. [A. H. op ten Noort „Het Gebruik van den Beerput als septic-tank”. Amsterdam, *Technisch Gemeentebled*, Nr. Nr. 7, 8 i 9, 1925]. Nr. III — 1013.

Centralne spalarnie śmieci. (Incinérateurs centraux). Rada dzielnicy Shoreditch (Londyn) podaje myśl podzielenia Londynu na dzielnice, posiadające każda swoją centralną spalarnię. Każda z 4-ech spalarni kosztowałaby 495.000 £. O ile weźmie się pod uwagę dochód ze sprzedaży prądu i żużli, koszt spalania jednej tonny śmieci wyniósłby 4 s. 11,31 d. Jednakże w St. Pancras, gdzie istnieje spalarnia, koszt spalania jednej ton-

ny wynosi 4 s. 6 d. i rada tej dzielnicy nie chce brać udziału w konferencji zwołanej w tym celu przez Shoreditch. [„Central dust destructions”. London, *The Municipal Journal*, 23 październik 1925, str. 1550, 22 linij]. Nr. III — 1014.

Podnoszenie się poziomu wody w Tamizie. (Les crues de la Tamise). Wylewy Tamizy notowane są od 9 roku naszej ery. Pierwsza większa powódź notowana była w 48 r. Zginęło wówczas 10.000 osób. Od tej pory prawie co roku zdarzały się klęskowe wylewy. Szkic z działalności „Thames conservancy authority”, która ma pieczę nad rzeką między Oksfordem i Teddingtonem. Z biegiem rzeki, za tą ostatnią miejscowością, rzeka ulega już działaniu przyływu morza, i podlega innej administracji. Opisanie zarządzeń przeciw powtarzaniu się powodzi. Konieczność utworzenia jednej organizacji czuwającej nad całą rzeką. Władze miejscowe mają możność zabronienia wznoszenia domów w okolicach niskich, zagrożonych powodzią, jednakże z możliwością tej nie korzystają, co w razie katastrofy powodzi wywołuje silne narzekania na rząd. [„The Thames in flood”. London, *Garden Cities and Town Planning*, luty 1926, str. 34—38, 4 fig.]. Nr. III — 1015.

Powodzie. Niemcy. (Inondations). Fabryka asfaltu Wunner, w Unna, wyrabia t. zw. „Ceresit”, który przyczynia się do konserwacji murów domów i piwnic w czasie wylewów. „Ceresit” dodaje się do cementu w stosunku 1%; cement zmieszany z „Ceresitem” staje się zupełnie nieprzepuszczalny. Ściany uszczelnione przy pomocy „Ceresitu”, przed 20-tu laty, dotychczas są w doskonałym stanie. [„Hochwasser” Berlin, *Zeitschrift für Kommunalwirtschaft*, 25 styczeń 1926, Nr. 2, str. 95—96]. Nr. III—1016.

Groble wstrzymujące wodę. (Digues de retenue d'eau). Przyczyny zerwania grobli ziemnych. Dane o działaniu wody na różne gatunki ziemi: piasek, glinę i t. p. Niebezpieczeństwo wylewów. Groble mniej niszczą

napór wody, niż działanie przesiąkania wody. [„Waterkeerende dijken“. Nijmegen, Klei, 15 lutego 1926, str. 44—46]. Nr. III—1017.

Wodociągi dla dzielnic podmiejskich w Paryżu. (Les eaux de la banlieue parisienne). Program stopniowego zasilania wodą Paryża i dzielnic podmiejskich. W 1930 r. Paryż ma otrzymać do 1.000.000 mtr.³ wody. [Paris, Revue Municipale, styczeń 1926, str. 605, 3/4 kol.]. Nr. III—1018.

Materiały używane przy budowie kanalizacji. Porównanie rur kamiennych z rurami żeliwnymi. (Les matériaux de canalisation. Comparaison des tuyaux en grès et des tuyaux en fonte). Rury kamionkowe lepsze są w użyciu od żeliwnych, oprócz pewnych wypadków przeprowadzania sztucznego, nie-naturalnego biegu wody. Rury metalowe, gdy zniszczy się malowana powłoka, podlegają chemicznemu działaniu wody lub pokrywają się złożami osadu. Rury kamionkowe doskonale się nadają dla przewodników elektrycznych. [Emile Metteix, Paris. Le Mouvement Communal Français, 13 lutego 1926, Nr. 36, str. 477—478]. Nr. III—1019.

Właściwości rur kamionkowych. (Les propriétés du tuyau de grès). Zalety rur: nieprzesiłekalność i jednorodność. W urządzeniach domowych kanalizacyjnych, spólczynnik porowatości nie powinien przekraczać 25 na 1.000. Rury bardziej porowate, używane w Anglii i Niemczech, są doskonale dla innych użytków i mniej zniekształcone przez wypalanie. [Emile Metteix, Paris. Le Mouvement Communal Français, 30 styczeń 1926, Nr. 35, str. 457—458]. Nr. III—1020.

Materiały kanalizacyjne służące do asenizacji miast. (Les matériaux de canalisation servant à l'assainissement des villes). 1) Porównanie między rurami cementowymi a kamionkowymi. Rury cementowe są pewne o ile wyrabia je fabryka, lecz ich nieprzepuszczalność jest względna, łatwo podlegają kwasom, zużywa je woda o szybszym prądzie. 2) Porównanie rur fajansowych (emal-

jowanych lub nie) z rurami kamionkowymi. Pierwsze mają wszystkie wady rur cementowych. Rury kamionkowe choć są droższe, powinny być używane. [Emile Metteix, Paris, Le Mouvement Communal Français, 27 lutego 1926, Nr. 37, str. 492—495]. Nr. III—1021.

Fabrykacja rur kamionkowych używanych do kanalizacji miejskiej. (La fabrication des tuyaux de grès servant à l'assainissement des villes). Skład glin podlegających zeszkleniu w czasie wypalania, a używanych do fabrykacji rur kamionkowych, walcowanie ciasta na maszynie; obsychanie i wypalanie rur w piecu. [Emile Metteix, Paris. Le Mouvement Communal Français, 16 styczeń 1926, Nr. 34, str. 446—448]. Nr. III—1022.

Postęp w oczyszczaniu wód w wodociągach. (Progrès dans l'épuration des eaux pour distributions d'eau). Mało było dotychczas rzeczywistego postępu w oczyszczaniu wody do picia, dopiero w latach ostatnich uwi-docznił się pewien postęp, wart zaznaczenia. Autor podaje wiadomości o podwójnym filtrowaniu, o próbach z piaskiem, filtrach piaskowych powolnych, o filtrowaniu mechanicznym, o postępowaniu z mętną wodą rzeczną, wodach kwaśnych, działaniu siarczanu miedzi i chloru, o oskorupianiu rur, o działaniu promieni ultra-fioletowych, o zapobieganiu zanieczyszczeniu wód, wreszcie o analizie wody dla wykazania obecności B. coli, i normach czystości wody. [Howard J. Norman. „Progress in the purification of public water supplies“ London, The Surveyor, 15 styczeń 1926, str. 55—58]. Nr. III—1023.

Dodatkowe obserwacje nad biologią wód z wodociągów w Jersey. (Observations complémentaires sur la biologie des eaux de la distribution d'eau de Jersey). W memorja-le swoim, drukowanym uprzednio, autorowie podali wynik badania różnorodnych typów planktonu spotykanego w wodach w Jersey; obserwacje zawarte w omawianym artykule mają za cel danie wskazówek inżynierom, jak można natychmiast zaradzić zwolnieniu tempa filtrowania wody. Artykuł podaje prak-

tyczne wnioski z obu studjów. [Rushton and Aubin „Further observations on the biology of Jersey waterworks“. London, The Surveyor, 18 grudzień 1925, str. 557, 2 kol.]. Nr. III—1024.

Jak natura sama niszczy mikroby w wodzie. (Comment la nature détruit les microbes dans l'eau). Bakterjograf, lub ultra-mikrob profesora Arloing z Wydziału Medycznego w Lyonie i właściwości oczyszczające niektórych wód. Fenomenalne zjawisko z Herelle. Wnioski. [Fernand Arloing „How Nature destroys Microbes in water“. New-York, Fire and Water Engineering, 9 grudzień 1925, str. 1283—1284, 1317—1318, 4 kol.]. Nr. III—1025.

Budowa ścieków. (Etablissement de tout-à-l'égout). Formuły i tablice służące do obliczeń rozmiarów rur ściekowych. Linje krzywe. Tablice z określeniami empirycznymi według przykładów wziętych z miast skanalizowanych. [Emile Metteix. Paris, Le Mouvement Communal Français, 19 grudzień 1925, Nr. 32, str. 415—418, 9 fig.]. Nr. III—1026.

Wahania w wytwarzaniu śmieci. (Fluctuations dans la production des immondices). Zmniejszenie pojemności skrzynek na śmieci wywołuje zmniejszenie się wytwarzania śmieci. [„Fluctuations in refuse production“. London, Municipal Engineering and the Sanitary Record, 18 marzec 1926, str. 277—35 linij]. Nr. III—1027.

Wóz higieniczny do zbierania śmieci i popiołu w Bostonie. (Camion hygiénique pour cendres et gadoues pour la ville de Boston). Opisanie wozu automobilowego do zbierania śmieci, w którym, pośrodku, umieszczone jest koryto długości wozu, na wysokości 0.75 cm. ponad ziemią. Gdy koryto wypełni się całkowicie, przyrząd mechaniczny wywraca je wgląd wozu, poczem koryto wraca do dawnej pozycji — gotowe do powtórnego napełniania. Sposób ten jest oszczędny pod względem czasu, pracy i zmniejszenia do minimum kurzu i wylizów. Te same za-

lety posiada automobilowy wóz na śmieci wyrobu Kruppa w Essen. W wozie tym, na jego tylnej części, umieszczonych jest kilka lejzków, do których wypróżnia się skrzynki ze śmieciami. Wewnątrz wozu działa ciągle śruba, która mechanicznie przesuwając śmiecie do przodu wozu. Lejki do wypróżniania skrzyń, przykryte są płótnem. Wóz taki jest o pojemności 10 m³. (Burger Müllabfuhr, „Technisches Gemeindeblatt“ XXVIII. Nr. Nr. 2—3). [„Sanitary Ash and Garbage Truck for City of Boston“. New-York, Engineering News-Record, 22 październik 1925, str. 695, 41 linij, 1 fig.]. Nr. III—1028

Czy należy używać śmieci domowych do wyrobu nawozu? (Faut-il faire de l'engrais avec les ordures ménagères?). Najlepszym rozwiązaniem zagadnienia zużycia śmieci domowych jest ich sprzedaż w stanie nieprze-robionym, nawet wówczas gdy sprzedaż ta wymaga subwencji ze strony gminy. Fabrykacja nawozów ze śmieci domowych jest dla gmin rzeczą finansowo rujnującą. [René Vingré, Paris, Le Mouvement Communal Français, 5 grudzień 1925, Nr. 31, str. 395—399]. Nr. III—1029.

Czy należy palić domowe śmieci? (Doit-on incinérer les ordures ménagères?) Spalanie jest jedynym rozwiązaniem ostatecznym i higienicznym zagadnienia śmieci domowych; gminy zyskują wiele na zorganizowaniu możliwie szybkim (przed wzrostem cen towarów) urządzeń do spalania na krańcach miasta. [René Vingré, Paris, Le Mouvement Communal Français, 27 lutego 1926, Nr. 37, str. 489—490]. Nr. III—1030.

Statystyka Birmigham w sprawie spalania śmieci. Wyniki kampanji prasowej. (Statistique de Birmingham. Les résultats d'une campagne de publicité). Kampanja prasowa w kierunku zachęcenia ludności do palenia śmieci w piecach domowych zaczyna dawać wyniki. Osiągnięte tą drogą oszczędności w zbieraniu śmieci przez miasto dochodzą do tysięcy funtów szterlingów. Najlepiej wykazuje to statystyka:

	1921	1922	1923	1924	1925
Koszt netto za tonnę Sh	22/3.02	20/6.13	16/7	15/9.31	15/11.59
Koszt netto na 1.000 mieszk. £	308.13	275.74	235.42	226.26	215.45
i roczny koszt netto na 1.000 domów, gdzie zbiera się śmiecie, £	1.450.45	1.299.81	1.111.86	1.064.356	1.003.72

Obecnie ma być podjęta propaganda w całej Anglii za zmniejszeniem kosztów zbierania i następnego traktowania śmieci w miastach. Propaganda ma być prowadzona pod protektoratem Instytutu publicznego oczyszczania Anglii. [„Birmingham Statistics. What a publicity campaign may do”. Edimburg, Cleansing Superintendent, grudzień 1925, str. 86—83, 2^{1/2} kol.]. Nr. III—1031.

Główne zasady, o których należy pamiętać przy paleniu śmieci. (Principes fondamentaux relatifs à l'incinération des immondices). Sprawozdanie Komitetu zbierania i postępowania ze śmieciami,—sekcja sanitarna American Public Health Ass. Sprawozdanie streszcza w 12-u punktach zasady, które winny kierować się miasta i budowniczowie spalarni śmieci przy wyborze typów, wymiarów, eksploatacji i t. p. [„Basic principles in refuse incinerator practice”. Indianapolis, Municipal and County Engineering, październik 1925, str. 221—224, 4^{1/2} kol.]. Nr. III—1032.

Prawidła, o których należy pamiętać przy zakładaniu wodnych instalacji. (Règles à suivre pour l'établissement d'installations d'eau). Projekt ostateczny regulaminu opracowany przez szwajcarskie T-wo gazowe i wodociągowe, a dotyczący zakładania instalacji domowych. Regulamin ten podzielony jest na 6 części: 1) rzeczy ogólne, 2) materiał, wymiary i układanie rur, 3) armatury i aparaty hydrauliczne, 4) urządzenie i łączenie piorunochronów, 5) próby, 6) zezwolenie na założenie wodociągów. [Zurich, Bulletin mensuel de la Société Suisse de l'industrie du Gaz et des Eaux, wrzesień 1925, str. 252—259]. Nr. III—1033.

Prace ubezpieczające zaporę wodną w August-Wyhlen. Szwajcarja. (Travaux de dé-

fense exécutés sur le barrage de August-Wyhlen). Z powodu podmywania tamy w August-Wyhlen, przedsięwzięto roboty obserwacyjne i zapobiegawcze. Spostrzeżono, iż podmywanie najsilniej działa między dwoma słuzami na początku biegu, ustaje przy osiągnięciu pewnej objętości i wzrasta znów przy ujściu. By temu zapobiec, przedłużono koryto spadku wody i podniesiono je w początku biegu do wysokości progu słuz. Projekt robót obejmuje przedłużenie koryta o 7 m. 50 cm. zapomocą bloków betonowych o szer. 4.60 mtr. długości 7 mtr. i wysokości 2.50 mtr. [E. Frohlich, Schweizerische Bauzeitung, 27 czerwiec 1925]. Nr. III—1034.

Stacja dla oczyszczania wód ściekowych w Stanach Zjednoczonych. (Usines de traitement des eaux d'égout aux Etats-Unis). Ciąg dalszy artykułu drukowanego w lipcu. Tablice statystyczne wykazujące sposób postępowania z wodami ściekowymi w miastach i gminach Stanów: New-Jersey, Utah, Pensylwania, Kalifornia, Georgia, Karolina Północna, Connecticut, Ohio, Kansas, Minnesota, New-Mexico. Metody postępowania, ilości wód i inne wiadomości. [„Sewage treatment plants in the United States”. New York, Public Works, sierpień 1925, str. 297 — 306, wrzesień 1925, str. 345—347]. Nr. III—1035.

Analiza działalności służby higieny publicznej w Stanach Zjedn. w zakresie poszukiwań źródeł zanieczyszczeń wody. (Analyse de l'activité du service de l'hygiène publique des Etats Unis en matière de recherches sur la pollution des cours d'eau). W 1910 r. uskuteczono w Stanach Zjedn. pierwszą ankietę systematyczną o skutkach zanieczyszczenia wód przez wpływanie w nie wód ście-

kowych. Ankieta odnosiła się do zaopatrzenia miast w wodę z wielkich jezior. Od tego czasu badanie wód ogromnie się rozwinęło, stworzono specjalny wydział do badania, i w 1913 r. zbadano bardzo szczegółowo zanieczyszczenie i samooczyszczanie wód Potomac'u i Ohio. Wojna przerwała te prace i podjęto je dopiero w 1919 r. z programem bardziej szczegółowym, zanalizowanym w artykule. Na końcu tej pracy autor podaje krótką bibliografię przedmiotu i wymienia 28 tytułów dzieł. [W. H. Frost, „A review of the work of the United States Public Health service in investigations of stream pollution”. Washington, Public Health Reports, 15 styczeń 1926, str. 75 — 85]. Nr. III—1036.

Technika sanitarna w dzielnicach Birminghamu pozbawionych kanalizacji. (La technique sanitaire dans les quartiers de Birmingham dépourvus d'égouts). Miasto Birmingham w Stanach Zjednoczonych obejmuje przestrzeń 52 mil. kw. i liczy 35.000 domów, z których 5.600 nie jest dołączone do sieci kanalizacyjnej, z powodu odległości. Opisane sposobów używanych dla zaradzenia temu stanowi rzeczy; zakładanie dołów i zbiorników gnilnych. Opisanie używanych instalacji, działających zupełnie sprawnie. [W. A. Hardenbergh, „Sanitation in Birmingham's unsewered areas”. New-York, Public Works, wrzesień 1925, str. 313 — 316, 1 fig.]. Nr. III—1037.

Nowe sposoby dla zbierania i przewozu śmieci. (Nouveaux procédés de collecte et de transport des immondices). Autor w sposób wyczerpujący przedstawia różne sposoby zbierania i przewozu śmieci, najoszczędniejsze i najpraktyczniejsze, z zachowaniem wszelkich przepisów higienicznych. Opisane trudności napotykanymi przy zbieraniu wszelkich nieczystości. Zalety i wady systemu wysypywania skrzynek ze śmieciami i skrzynek na śmiecie zamiennych. Ostatni system jest właściwie idealnym sposobem zbierania śmieci, jednakże jest on o wiele droższym niż system pierwszy, szczególnie

dla tych miejscowości, gdzie wóz do zbierania śmieci ma długą drogę do przebycia. Wadą systemu wysypywania skrzynek jest, iż wysypywanie odbywa się na drodze publicznej, a skrzynka na śmiecie nie jest czyszczona. By ułatwić system zbioru śmieci przez zamianę skrzynek pełnych na puste, autor proponuje utworzenie punktów zbiórki, na całym terenie miasta. Ze składowych tych śmieci zabieraliby wielkie wozy ciężarowe. Na zakończenie autor omawia pewną nowość w systemie, a mianowicie takie urządzenie, by skrzynka służyła jako zbiornik wymienny na śmiecie, oraz zbiornik służący do wypróżniania z zebranych śmieci. [Erhard, „Neue Wege zur Sammlung und Abfuhr des Mülls”. Feudingingen, Die Städtereinigung, 15 listopad 1925, Nr. 21, str. 494—514, 25 fig.]. Nr. III—1038.

Budowa kanału ściekowego w morzu, na przestrzeni 1.600 mtr., w Los Angeles. (La construction en mer d'une conduite d'égout de 1.600 mtr. de longueur à Los Angeles). W 1924 r. zbudowano w Los Angeles kanał do odprowadzania w morze wód ściekowych. Kanał ten poprowadzono prostopadłe do brzegu; średnica jego wynosi 2.10 mtr., długość zaś 1.650 mtr. Kanał następnie dzieli się na 2 rozgałęzienia o średnicy 1.50 mtr. i długości 34 i 94 mtr. Robót tych dokonano przy pomocy zanurzonych pontonów, na których umieszczano wszelkie materiały kanalizacyjne, holowane w pozycji zanurzonej. Roboty wyrównywano przy pomocy kabli przytwierdzonych do brzegu i pontonu dragi, następnie materiały spuszczano, zanurzając powoli ponton. Suma ogólna tych prac wyniosła 496.000 dolarów. Prace przygotowawcze prowadzono od sierpnia 1923 r. do kwietnia 1924 r. [Paris, Le Génie Civil, 2 półrocze, 21 listopad 1925, Nr. 21, str. 451 (według „Engineering News-Record” z sierpnia 1925)]. Nr. III—1039.

IV. OŚWIETLENIE, OPAŁ, SIŁY MOTOROWE (Eclairage, Chauffage, Forces).

Stacja transformatorów o sile 50.000 volt, własność N. V. Provinciale Geldersche Elec-

trichteits Maatschappij, w Lent, koło Nimwegen. (La station de transformation à 50.000 volts de la N. V. Provinciale Geldersche Electriciteits Maatschappij à Lent près de Nimègue). Opisanie stacji transformatorów w Lent koło Nimwegen. Wyższość systemu transformatorów na powietrzu nad stacjami zamkniętymi w budynkach; łatwość nadzoru i bezpieczeństwo obsługi. Opis rozłączników oliwionych, w transformatorach (1.700 KV. A.). Używanie transformatorów systemu „Bauch”. [I. J. J. Fels. „Het 50.000 v. transformatorstation der N. V. Provinciale Geldersche Electriciteits Maatschappij te Lent bij Nijmegen”. Haga, Sterkstroom, 12 sierpień 1925, str. 205—208, 7 il.]. Nr. IV—848.

Zagadnienie prądu o 220 voltach. (La question du courant à 220 volts). Zwykle natężenie światła we Francji wynosi 110 volt. Jednakże elektryfikacja wsi wprowadziła prąd o sile 220 volt, pozwalający na robienie oszczędności w przewodnikach. Otóż prąd o 220 voltach jest kosztowny i niebezpieczny dla ludności. Opisanie małego aparatu, auto-transformatora, t. zw. „rozdzielacza napięcia”, który zmienia prąd na 110 volt, bez strat widocznych. [O. Loras, Paris, L'Electricien, 15 styczeń 1926, Nr. 1388, str. 34—35, 4 fig.]. Nr. IV—849.

Kontakty w Holandji. (Prises de courant). Krytyka przepisów holenderskich, dotyczących typów i użycia kontaktów. Kontakty Zeta firmy Siemens i Schuckert. Wady kontaktów z blaszką, zakaz ich użycia przez przepisy V. D. E. Wnioski dotyczące użycia kontaktów przez mieszkańców. [M. F. Erens. „Stop contacten”. Haga, Sterkstroom, 29 lipiec 1925, str. 193—195, 2 il.]. Nr. IV—850.

Domowe zużycie elektryczności. Szkocja. (Les emplois domestiques de l'électricité). Zużycie elektryczności w 800 domach w Glasgowie. Wiadomości finansowe [Hardie. „The Uses of electricity for housing purposes”. London, The Surveyor, 18 grudzień 1925, str. 558, 1¹/₂ kol.]. Nr. I—851.

Kontrola ogrzewania przez analizę resztek gazowych w materiale opalowym. (Le contrôle de la chauffe par l'analyse des résidus gazeux de la combustion). Stała analiza gazu w materiale opalowym stanowi najlepszą kontrolę działania ogrzewania w wielkich instalacjach. Obecnie używane aparaty automatyczne dają możliwość obliczenia zawartości kwasu węglowego, należy jednak jeszcze szukać tlenku węgla lub gazów niedostatecznie spalonych. Opisanie aparatu analizującego systemy Moersch, pozwalającego na udzielanie palaczom premij, za najbardziej oszczędne użycie opału, na zasadzie analizy dymu. Również przy użyciu aparatu zdać sobie można sprawę z gatunku i wydajności kalorycznej różnych rodzajów spalonego węgla. [R. Caillol, Paris, La Technique Moderne, 1 styczeń 1926, str. 13—19, 11 graf.]. Nr. IV—852.

Wylorzenie ciągu w kominach bez siły motorowej. (Le tirage forcé sans force motrice). Opisanie komina z ciągiem automatycznym, syst. Chanard. Aparat ten w przecięciu poziomym ma kształt gwiazdy, której każdy promień zakończony jest otworem dla przewietrzania; zmiany atmosferyczne zamiast psuć ciąg z komina — pobudzają go dzięki ruchowi rur metalowych, użytych jako czynnik zbieżny lub rozbieżny, stosownie do kierunku wiatru; system ten można zastosować do kominów wszelkich wymiarów. [Paris, Chaleur et Industrie, styczeń 1926, Nr. 69, str. 51—53, 2 fig.]. Nr. IV—853.

Ogrzewanie gazowe. Niemcy. (Chauffage par le gaz). Artykuł propagandowy za gazem ogrzewaniem. Zalety systemu. Rozmaite typy z punktu widzenia dekoracyjnego. Ogniska kombinowane na gaz i koks. [„Eine ideale Heizung”. Berlin, Die Baugilde, styczeń 1926, str. 91—94, 6 il.]. Nr. IV—854.

Nowe aparaty elektryczne do ogrzewania. (Nouveaux appareils électriques de chauffage). Opisanie nowych elektrycznych aparatów ogrzewających, wypuszczonych na rynek angielski przez 20-tu kilku fabrykantów,

[„New Fires Designs introduced this Season”. London, The Electrical Times, 29 październik 1925, 505—506, 39 il.]. Nr. IV—855.

Postęp w użyciu kuchenek elektrycznych. (Progrès marqués dans l'emploi de cuisinières électriques). W ciągu 2-ch lat użycie kuchenek elektrycznych w Anglii wzrosło o 300%. Wynajmowanie aparatów elektrycznych przez t-wa elektryczne znajduje szerokie zastosowanie. Warunki najmu aparatów i sprzedaży prądu w większych miastach angielskich. [„Sharp Rise in Cooker Load”. London, The Electrical Times, 29 październik 1925, str. 489—493—496]. Nr. IV—856.

Oświetlanie gazem i systemy automatycznego zapalania i gaszenia. (Eclairage public par le gaz et les systèmes automatiques d'allumage et d'extinction). Autor na wstępie daje ogólny pogląd na sprawę publicznego oświetlenia, zajmując się następnie różnymi systemami automatycznego zapalania i gaszenia. [S. Charles Shapley. „Public lighting by gas, with special reference to automatic system”. London, Contractor's Record, 13 styczeń 1926, str. 62—64, 3 il., 27 styczeń 1926, str. 148—150, 2 il.]. Nr. IV—857.

Finlandja i jej zaopatrzenie w elektryczność. (La Finlande et son approvisionnement en électricité). Sprawozdanie z podróży do Finlandji, przedsięwziętej przez grono dziennikarzy holenderskich. Opisanie położenia geograficznego kraju, ludności, historii kraju. Zaopatrzenie kraju w elektryczność. Przepisy prawne. Źródła siły motorowej. Spożycie energii elektrycznej. Instalacje hydroelektryczne na Imatrze. [„Finland en zijn Electriciteitsvoorziening”. Den Hag, Sterkstroom, 7 październik 1925, str. 259—269, 18 fig.]. Nr. IV—858.

Prowadzenie elektrowni. (Conduite de centrales électriques). Odpowiedź na zapytania jednego z inżynierów prowadzących elektrownię, a dotyczących węgla; pytanie brzmiało, czy różnią się między sobą próbki węgla

branego ze szczytu i ze spodu stosu węgla, złożonego przed 6-ciu do 8-miu miesięcy. Drugie pytanie dotyczy zmian, jakie ewent. mogą zajść w drobnym węglu z powodu długiego zmagazynowania. [„Power station operation”. London, The Electrical Times, 22 październik 1925, str. 369—371]. Nr. IV—859.

Rozszerzenie elektrowni w Fulham. (Agrandissements à Fulham). Opisanie robót dokonanych w Fulham celem powiększenia elektrowni. Przed 20 laty centrala dostarczała 300 kw., obecnie zaś dostarcza przeszło 18.000 kw. W 1914 r. elektrownia miała 5.000 abonentów, obecnie liczy ich 11.000. Opisanie elektrowni, która posiada: 2 alternatory na 6.000 kw. Cechy szczególne turbin i alternatorów. Kondensatory, kable, kotłownia. [„Fulham extensions”. London, The Electrical Times, 22 październik 1925, str. 459—461, 4 fig.]. Nr. IV—860.

Opóźnienia w wyłączeniach o prądzie przerwany. (Les retards de temps des relais à courant alternatif). Głównym celem systemów automatycznych ochraniaczy, jest izolowanie możliwie najmniejszej sekcji sieci elektrycznej, w tem miejscu, gdzie nastąpiło uszkodzenie, i to w czasie możliwie najszybszym po wykryciu uszkodzenia. Opisanie wyłączeń natychmiastowych. Inaczej rzecz się ma z zepsuciem kabli; dotychczas nie wynaleziono zadawalającego rozwiązania izolacji miejsca wadliwie działającego. Różne typy wyłączników. [G. W. Stubbings. „Time Lags of A. C. Relays”. London, The Electrical Times, 5 listopad 1925, str. 533—534, 1 fig.]. Nr. IV—861.

Stale instalacje kontrolujące kable elektryczne i próba prostowania zapomocą systemu Kenstron. (L'installation fixe pour le contrôle des câbles et l'essai au moyen du redresseur Kenstron). W ostatnich latach ogromny postęp zrobiła kontrola kabli o wysokim napięciu. Próby dokonywane w Amsterdamie doprowadziły do wniosku, iż można przewidzieć wady w izolacji i w czas im zapobiedz. Aparaty kontrolujące

stałe lub ruchome. Zalety aparatów stałych. Opisanie działania kontroli zapomocą stałych aparatów używanych w Amsterdamie. [S. J. Terpstra, „Stationaire inrichting voor kabelcontrole en beproeven met den Kenstron Gelijkrichter”. Den Haag, Sterkstroom, 21 październik 1925, str. 281—284, 9 fig.]. Nr. IV — 862.

Oświetlenie Wystawy Sztuk Dekoracyjnych. (L'éclairage public à l'Exposition des Arts décoratifs). Dla oświetlenia Wystawy Sztuki Dekoracyjnej w Paryżu użyto na 2-ch głównych drogach reflektorów ze szkła pryzmatycznego Holophane, rozpraszających światło w kierunku domów i równocześnie na ziemię. T-wo Elektryczności ustawiło 2 modele dzielnicowych elektrowni (proj. arch. Patout), których linie ogólne harmonizowały z całością nowoczesnych budowli. [L. Fourcault. Paris, Le Mouvement Communal Français, 26 wrzesień 1925. Nr. 26, str. 325—326, 3 il.]. Nr. IV — 863.

Roczny postęp w oświetlaniu ulicznym w Anglii i Stanach Zjednoczonych. (Les progrès de l'année en matière d'éclairage public). Wiadomości o oświetleniu publicznym w Anglii a głównie w Stanach Zjednoczonych. [The year's progress in street lighting”. New York, The American City, styczeń 1926, str. 41—44]. Nr. IV — 864.

Niepopularność miejskiej stacji dla centralnego ogrzewania w Manchester. (Impopularité du chauffage par station centrale à Manchester). Miejska stacja dla centralnego ogrzewania 2-ch dzielnic w mieście nie zadawalnia mieszkańców domów przez nią ogrzewanych; żądają oni powrotu do ogrzewania indywidualnego, przy pomocy zwykłych pieców. Mieszkańcy skarżą się również na zabarwienie wody, które czyni ich po kąpieli podobnymi do czerwonoskórych. [„Unpopularity of central heating in Manchester”. London, Municipal Engineering and the Sanitary Record, 18 marzec 1926, str. 269, 16 linij.]. Nr. IV—865.

Isolacja termiczna mieszkań a ogrzewanie. (Isolation thermique de l'habitation et le chauffage). Zalety z punktu oszczędności opału, jakie przedstawiają ściany wykładane korkiem. Dotychczas przy budowie mało zwracano uwagi na straty kaloryczne, jakim podlegają budowy, dopiero w ostatnich czasach zagadnienie to zaczęło zajmować architektów. Przez zastosowanie płyt korkowych o grubości 1½ cala osiąga się 63% zmniejszenia straty ciepła. [H. B. Gates. „House insulation and its relation to heating”. New-York, The Heating and Ventilating Magazine, grudzień 1925, str. 81—82, 3 fig.]. Nr. IV — 866.

Nowe ujęcie centralnego ogrzewania. (Une nouvelle conception du chauffage central). Opisanie nowego aparatu ogrzewającego — „Salamandry”, pozwalającego na bezpośrednie ogrzewanie od 1-go do 2-ch pokoi, i na zaopatrzenie w ciepłą wodę 1-go do 4-ch zwykłych radiatorów na jednym poziomie, bądź na piętrze. Ogrzewanie mieszkania, mającego pokoje na jednym poziomie, wymaga specjalnych urządzeń, opisanych w artykule. [Paris, La Construction Moderne, 14 luty 1926, str. XVII—XVIII, 2 kol.]. Nr. IV — 867.

Kongres Verband Deutscher Elektrotechniker w Gdańsku. (Le Congrès du Verband Deutscher Elektrotechniker à Danzig); Sprawozdanie z Kongresu Związku elektrotechników niemieckich, odbytego w Gdańsku, we wrześniu 1925 r. Uwagi o wyborze miasta. Projekt ujednostajnienia przepisów niemieckich i holenderskich o instalacjach elektrycznych w mieszkaniach. Streszczenie odczytów prof. A. Franka, Rüdenberga i inn. [„De vergadering van den Verband Deutscher Elektrotechniker te Danzig”. Den Haag, Sterkstroom, 4 listopad 1925, str. 293 — 295, 3 fig.]. Nr. IV — 868.

Użycie motorów Diesel przez elektrownie. (Etude de moteurs Diesel pour centrales municipales). Motory Diesla są bardzo praktyczne i oszczędne w użyciu dla małych elektrowni i zakładów wodociągowych, i da-

dzą się użyć nawet tam, gdzie się odczuwa brak węgla. Czynniki działające na wybór typu. [Arthur J. Mullergren. „A study of Diesel engines for municipal power plants”. New-York, The American City Magazine, marzec 1926, str. 240-243, 2 fig.]. Nr. IV — 869.

Sily hydrauliczne w Limburgu. (Forces hydrauliques dans le Limbourg). Zagadnienie dostarczania prądu elektrycznego holenderskiej części Limburgu. Jakie sily hydrauliczne można użyć i cena kosztu kwg. w przybliżeniu. Przyszłe potrzeby prowincji. Niezbędność lepszej metody rozdzielczej w „Midden Limburg”. [„Waterkrachten in Limburg”. Den Haag, Sterkstroom, 18 listopad 1925, str. 307 — 309]. Nr. IV — 870.

Z powodu Transverter'u”. (Au sujet de „Transverter”). Zagadnienie przemiany prądu przerywanego na prąd stały zostało rozwiązane w aparacie zwanym „Transverter”. Wytwarzanie prądu stałego o wysokim napięciu, stwarza nowe horyzonty dla eksploatacji wielkich sieci elektrycznych, dlatego też prace inż. Calverley i Highfield, wzbudziły wielkie zainteresowanie w świecie technicznym. Opisanie aparatów, które poprzedziły aparat „Transverter”. Zagadnienie synchronicznej kommutacji. Opisanie aparatu Transverter systemu Calverley i Highfield. Poszukiwania oscylograficzne. Wnioski. [Luigi i Paolo Lombardi „Sul „Transverter”, Milano, L'Elettrotecnica, 15 wrzesień 1925, str. 621 — 628, 5 fig.]. Nr. IV—871.

Nocne oświetlenie sportów na świeżem powietrzu. (Eclairage nocturne pour sports en plein air). Różne typy oświetlenia sportów na świeżem powietrzu: tennisa, pływalni, footballu, hockeja i t. p. (Według artykułu drukowanego w Nr. 51 „National Lamp Works of the General Electric Company”. Engineering Department, Nela Park, Cleveland, Ohio). [Haas and Sharp. „Night lighting for outdoor Sports”. New-York, The American City Magazine, marzec 1926, str. 265 — 268, 6 fig.]. Nr. IV — 872.

Lutowanie zapomocą przerywanego prądu. (Soudures à l'arc au moyen de courant alternatif). Dziennik „Sterkstroom” opisuje zjawiska, jakie występują przy lutowaniu za pomoca prądu stałego. W Nr. 5/1925 r. M. Cuppen omawia lutowanie przy pomocy prądu przerywanego i wykazuje zalety elektrodów ochronionych nad elektrodami bez osłony. Dla otrzymania dobrego zlutowania należy się posługiwać łukiem regularnym; sposoby otrzymania łuku regularnego. [P. H. A. Van Lis. „Lichtbooglasshen met draaistroom”. Den Haag, Sterkstroom, 4 listopad 1925, str. 296 — 298, 9 fig.]. Nr. IV — 873.

Wentylacja w nowym parlamencie australijskim. [La ventilation du nouveau parlement australien). Notatka o urządzeniu centralnego ogrzewania wodnego. Wentylacja o systemie mieszanym, kombinowanym z wypychania i wpychania krążenia górnego, dolnego lub pionowego. Szczegóły konstrukcyjne. [A. Lewis. „How Australia ventilates its new parliament building”. New-York, The Heating and Ventilating Magazine, styczeń 1926, str. 53—55, 68, 5 fig.]. Nr. IV—874.

Konieczność zmiany przepisów dotyczących sposobów wentylacji w Stanach Zjednoczonych. (Nécessité de modifier les prescriptions relatives à la ventilation aux Etats-Unis). Rys historyczny zanieczyszczania atmosfery w lokalach mieszkalnych. Z 48 Stanów amerykańskich 17 Stanów niema żadnych przepisów o wentylacji, 7 — ma przepisy dość ogólnikowe, zaś 24 Stany posiada prawa dobrze określone. Z tych 24 Stanów—21 uważa, iż potrzebny jest dopływ powietrza świeżego o objętości 30 mtr.³ na osobę i na minutę. Praktyczne zastosowania nowych wiadomości w dziedzinie wentylacji. Wyższość wentylacji zapomocą okien nad wentylacją mechaniczną, dla lokali publicznych i szkolnych obliczonych na 75—100 osób — najmniej. [Leonard Greenburg. „Necessity for changes in the ventilation laws of the United States”. New-York, The Heating and Ventilating Magazine, styczeń 1926, str. 49—52]. Nr. IV—875.

Automatyczne regulowanie gazowego centralnego ogrzewania. (Le réglage automatique du chauffage central alimenté au gaz). Opisanie automatycznego regulowania temperatury w pokojach z ogrzewaniem centralnym parowym lub wodnym, opalanego gazem. Aparat kontrolujący przytwierdzony jest do kłapy wentylowej umieszczonej na przewodniku gazowym, doprowadzającym gaz do kotła. Opisanie działania aparatu i kontroli ogrzewania. Dzięki temu aparatowi unika się zbytniego ogrzewania pokoi, bądź nadmiernego oziębiania temperatury. Wentyl w przewodniku regulującym działa przy pomocy prądu gazu, przechodzącego przez małą rurkę dołączoną do ogólnego przewodnika. Aparat fabrykuje firma G. Kromschroder A. G. Osnabrück. [P. Dietz, inż. Osnabrück. „Automatische Regelung gasbeheizter Zentralheizungen“. München, Das Gas u. Wasserfach, 30 styczeń 1926, Nr. 5, str. 93—95, 5 il.]. Nr. IV—876.

V. TRANSPORTY I KOMUNIKACJA.

(Transports).

Automobile obsługujące pocztę niemiecką. (L'automobile au service des Postes allemandes). Dane o przewozie automobilowym na pocztach niemieckich. Jego znaczenie obliczone w długościach kilometrowych, i podział na różne działy poczty. Obecnie jest w Niemczech 636 linii pocztowych automobilowych, na sieci komunikacyjnej obejmującej 11.000 kl. W r. 1924 automobile przebyły 11 milionów kilometrów; w tymże roku autobusy pocztowe przewiozły 8 i pół milionów podróży. Szczegóły o liczbie automobili. Z powodu zużywania dróg, zaznaczyć należy, iż zużycie to mniej zależy od ciężaru i szybkości wozów, a głównie od ich budowy. Autor podaje kilka nowych modeli autobusów, które były wystawione w Monachium, na wystawie drogowej. [Hinz, dyrektor poczt, Berlin. „Das Kraftfahrwesen der Deutschen Reichspost“. Berlin. Verkehrstechnik, czerwiec 1925, str. 489—491, 4 il.]. Nr. V—754.

13-te ogólne zebranie Dyrektorów T-wa niemieckiego dla oczyszczania dróg. (La 13-e réunion générale de l'Association des Directeurs allemands de nettoyage de la voirie). Kongres odbył się w Essen od 19—22 1925 r. W 1927 r. odbędzie się taki Kongres w Kolonii, łącznie z wystawą odnoszącą się do oczyszczania dróg. W sprawozdaniu z odbytego Kongresu poruszone są sprawy transportu przez ulice beczek z nieczystościami. (Dortmund) nocne mycie ulic, (Hamburg) usuwanie śniegu i sopli z ulic i chodników. [„De 13 algemeene vergadering van de Vereeniging der duitsche reinigings directoren“. Arnhem, Gemeentereiniging, luty 1926, str. 15—17, c. d.]. Nr. V—755.

Ulica i droga. (La rue et la route). Rozwój ruchu automobilowego wymaga zmiany obecnego sposobu budowania szos. Sposób Mac Adam jest już niewystarczającym, nawet przy użyciu jako spójnika smoły lub bitumu. Brukowanie kamieniem i cementowanie ma swoje poważne błędy; Beton asfaltowy typu Warren daje najlepsze wyniki: tworzy on gęstą mieszaninę, której części składowe (kamień, piasek, wapno) są scementowane substancją elastyczną, dzięki czemu pokład taki jest higieniczny i nieprzepuszczalny. [Paris, Le Mouvement Communal Français, 21 luty 1925, Nr. 14, str. 218—221]. Nr. V—756.

Bruk dla ulic niehandlowych. Ameryka. (Le pavage pour rues non commerciales). Różne typy bruku i obserwacje dokonywane w Detroit. Praktyczne wnioski wypływające z badań. [„Paving for residence streets“. New-York, The American City, listopad 1925, str. 489—492, grudzień 1925, str. 637—640]. Nr. V—757.

Bruk betonowy w Chicago. (Pavage en béton à Chicago). W ciągu ostatnich dwu lat ogromnie w Chicago weszły w użycie bruki betonowe, i to nie tylko dla ulic spacerowych, gdzie bruk ten uważany jest za doskonały, lecz także dla ulic o średnim i dużym ruchu kołowym. Artykuł opisuje postęp w układa-

niu tego bruku i zaznajamia z ostatnią nowością: nakładaniem 2-ch warstw o różnym składzie. [„Concrete street paving in Chicago“. New York. Engineering News-Record, 29 październik 1925, str. 726—727, 3 fig.]. Nr. V—759.

Tunel dla ruchu kołowego pod rzeką Hudson wykładany granitem. (Tunnel pour véhicules sous la rivière Hudson pavé en granit). Tunel ten kosztował 42 miliony dolarów, łączy on New-York z Jersey-City. Dla tunelu wybrano rodzaj najtrwalszego bruku, wymagającego najmniej utrzymania i minimum kosztów. Maksimum przewidzianego w tunelu ruchu dochodzi do 46.000 wozów dziennie. Opis bruku, łączeń i t. p. [„Vehicle tunnel under Hudson River paved with granite“. New-York, Engineering News-Record, 29 październik 1925, str. 726—727, 3 fig.]. Nr. V—759.

Motory obsługiwane przez jednego człowieka. Arnhem, Holandia. (Motrices à agent unique à Arnhem, Hollande). W 1923 r. miasto Arnhem zdecydowało używać do tramwajów tylko tych wozów, które mogą być obsługiwane przez jedną osobę. Opis tego typu wagonów. System ten zmusza publiczność do wchodzenia jedną stroną wagonu i wychodzenia drugą, co pozwala na zyskanie na czasie na przystankach. Wyniki oszczędnościowe tego systemu w Arnhem. [Nieuwenhuis, dyr. Arnhem. „Der Einmannwagenbetrieb in Arnhem (Holland)“. Berlin, Verkehrstechnik, 5 czerwiec 1925]. Nr. V—763.

Komunikacyjna konferencja techniczna w Lyonie. Autobusy akumulatorowe. (Conférence technique des transports à Lyon. L'autobus à accumulateurs). Streszczenie referatu p. Chalumeau, głównego inżyniera miejskiego w Lyonie. Opisanie wozu, organizacja służby, ładowanie akumulatorów, wyniki finansowe i techniczne, porównanie z autobusami poruszanymi benzyną. Referat p. Gagné p. t. „Nowy typ zwrotnicy używany przez T-wo transportowe w Paryżu“. (Un nouveau type d'aiguille essayé par la Soc. Transp. en commun de la région parisienne). Referat p. Pé-

ridier, dyrektora technicznej kontroli T-wa Transportowego w Paryżu o „Ochronie trakcji elektrycznej przed uderzeniami piorunów“. (Les protections contre la foudre pour les réseaux de traction électrique) Referat p. Lauru, dyrektora T-wa eksploatacji tramwajów i autobusów w Bordeaux, „O próbach porównawczych 3-ch różnych typów motorów tramwajowych“. (Les essais comparés de trois types différents de moteurs de tramways). [„Transport technical Conference at Lyon“. London, The Electric Railway and Tramway Journal, 13 listopad 1925, str. 284—285, 1 fig. 11 grudzień 1925, str. 355—358, 5 fig.]. Nr. V—761.

Dla zwiększenia szybkości ruchu kołowego w ważnych przecięciach dróg o ruchu ożywionym. (Four accélérer le trafic à grande circulation). Można zaradzić zbyt wielkiemu ruchowi kołowemu bądź przez częściowe kierowanie go w inne ulice, bądź przez budowanie ulic jedna nad drugą. Przykłady dla obu sposobów. [M. Harold Lewis: „To expedite traffic at important intersections on main arterial highways“. New-York, The American City, październik 1925, str. 474—475, 2 fig.]. Nr. V—762.

Budowanie szos cementowych we Włoszech. (Les chaussées en ciment renforcé construites en Italie). Coraz więcej powstaje we Włoszech szos o nawierzchni systemu „Solidit“: na wiosnę 1926 r. miało być ukończonych 2.640.000 mtr. takich dróg, głównie w miastach i jako dróg automobilowych. Budowa tego typu drogi wymaga wielkiego starania; szosa taka jest trwała i solidna, szczególnie tam gdzie nacisk jest mały a szybkość ruchu racjonalna; naprawy takiej drogi są jednak trudne i kosztowne. Rozwój ruchu kołowego i przemysłu cementowego we Włoszech, przyczyniają się do używania tego właśnie sposobu przy budowaniu dróg. [J. Ch. R. Paris, Le Mouvement Communal Français, 5 grudzień 1925, Nr. 31, str. 400]. Nr. V—764.

Drogi asfaltowe w Argentynie. (Les revêtements de chaussées à base d'asphalte en

République Argentine). W Argentynie do budowy dróg używają następujących materiałów: a) asfaltu monolitycznego, sztucznego lub naturalnego, b) amalgamatów asfaltowych, c) makadamu asfaltowego. [J. Ch. R. Paris, *Le Mouvement Communal Français*, 21 listopad 1925, Nr. 30, str. 392—393]. Nr. V—765.

Garaże w wielkich miastach. (Le garage des métropoles). Autor opisuje dwa sposoby urządzania automobilowych garaży, oba projekty autora są patentowane w Niemczech i zagranicą. W pierwszym wypadku dojazdy do garażu budowane są spiralnie; auta drogą wznoszącą się dojeżdżają do swego boks, a następnie przejeżdżają przez boks i zjeżdżają wzdłuż stronę przeciwną. Dużą zaletą tego rodzaju urządzenia jest możliwość zastosowania go do wszelkiego rodzaju potrzeb i konieczności. Drugi sposób budowania stosuje te same zasady do urządzenia pionowego, w którym przedziały są budowane piętrowo; by zapewnić bezpieczeństwo od ognia, używa się w tego rodzaju budowie metalicznych żaluzji ruchomych, które zamykają przedziały garażowe. Każde auto może wyjść ze swego boks nie zmieniając kierunku swej drogi, dojechać i opuścić miejsce, gdzie auto deprowadza się do porządku, bez hamowania ruchu innych pojazdów. [Friedrich Pistor, arch. Elberfeld. „Die Grosstadtgarage“. Berlin, *Die Baugilde* 30 październik 1925, Nr. Nr. 19—20, str. 1323—1325, 5 il.]. Nr. V—766.

Omnibusy trolleyowe, ich rozwój i znaczenie dla epoki obecnej. (L'omnibus à trolley, son développement, et son importance pour l'époque actuelle). W 1921 r. w Stanach Zjednoczonych ten typ omnibusów był w użyciu w 25 administracjach, które posiadały 130 wozów tego typu. Porównanie kosztów eksploatacji tych omnibusów z tramwajami. Koszta eksploatacji są jednakowe. Koszta założenia, dla jednakowej przestrzeni, są trzy razy mniejsze przy użyciu omnibusów. Podatek od zużycia drogi przez omnibusy nie jest duży, o ile budowa i ciężar omnibusu są dostosowane do drogi, którą prze-

biega. Poza to omnibus trolleyowy mniej zajmuje miejsca na ulicy. Po ogólnym rzuceniu oka na próby z omnibusami, podejmowanymi we Francji, Anglii i Niemczech, autor opisuje modele obecnie używane — głównie w Stanach Zjednoczonych. Następnie zastanawia się, jaki rodzaj prądu da się lepiej zastosować: prąd stały czy też przerywany. W ostatnim wypadku kabel o wysokim ciśnieniu, dostarczający prądu przerywanego, może być użyty, nie tylko do oświetlenia i poruszania motorów, lecz również do obsługi komunikacyjnej, siła więc jego jest wyzyskana b. oszczędnie, co należy brać pod uwagę. Opisane systemu Otto Kurtza, wyzyskania prądu przerywanego. [F. Wintermeyer inż. „Die gleislose Bahn, ihre Entwicklung und erhöhte Bedeutung für die Gegenwart“. Erfurt, *Fördertechnik -und Frachtverkehr*, 5 gruzdzien 1925, Nr. 23, str. 364—366]. Nr. V—768.

Sprawdzenie ruchu na miejscowych kolejach berlińskich. (Recensement du trafic sur les chemins de fer locaux de la ville de Berlin). Cel sprawdzenia ruchu, dokonanego na miejscowych berlińskich kolejach między 6-ym maja a 5-ym lipca 1925 r.; jego wykonanie i wyniki. Cyfry osiągnięte winny być pozwolić na zdanie sobie sprawy z ruchu na stacjach i każdej drodze kolejowej w różnych godzinach dnia, z połączeń różnych linii i stacji między sobą, z liczby przeciętnej podróży dokonywanych przez posiadaczy biletów tygodniowych i miesięcznych, z dystansu i ilości kilometrów przejechanych przez jedną osobę. Sprawdzenia tego dokonano w ten sposób, iż w dniu oznaczonym każdy podróżny otrzymał kartę specjalną, którą musiał oddać przy wysiadaniu z pociągu. Cyfry otrzymane pozwoliły zdać sobie sprawę, iż podróże dokonywane przez posiadaczy biletów tak miesięcznych jak i tygodniowych, dziennie dają się mnożyć przez dwa. Naliczono w jednym dniu 1.238.640 i 1.129.529 podróży z biletami tygodniowymi i miesięcznymi; średnia przestrzeń przebyta przez podróżnego wyniosła 11,1 kl. [Louis Janecke, dr. inż. „Verkehrszählungen auf den Berliner-Stadt-

Ring- und Vorortbahnen“. Berlin, *Verkehrstechnik*, 15 styczeń 1926, Nr. 3, str. 33—38, 22 styczeń 1926, Nr. 4, str. 55—57, 7 il.]. Nr. V—769.

Port lotniczy w Bourget. (Le port aérien du Bourget). Opis działania i organizacji portu. [A. Renvoisé, dyr. aeroportu w Bourget, *L'Aéronautique Française*, 2 zeszyt, 15 sierpień 1925, Nr. 10, str. 31]. Nr. V—770.

Miejskie porty lotnicze. (Aéroports municipaux). Postęp lotnictwa w Stanach Zjedn. Rozwój transportu lotniczego w Europie a głównie we Francji na linii Londyn—Kolonja. Konieczność utworzenia portów lotniczych. Wyższość miejskich portów lotniczych nad aeroportami prywatnymi lub należącymi do różnych towarzystw. [Charles Whitnall. „Municipal airports“, New-York, *National Municipal Review*, luty 1926, str. 104—107]. Nr. V—771.

Wzmacnianie mostów. (Le renforcement des ponts). Wzmocnienie ruchu kołowego w wielu razach wzbudza obawy co do trwałości i bezpieczeństwa mostów, na których ruch się odbywa. Autorowie wyliczają różne typy mostów i podają sposoby ich wzmocnienia. [Mitchell and Chettoe, „The strengthening of bridges“. London, *The Journal of the Institution of Municipal and County Engineers*, 15 gruzdzien 1925, str. 673—696, 22 fig.]. Nr. V—772.

Niemiecka konstrukcja mostu Lidingö pod Sztokholmem. (Construction allemande du pont Lidingö près Stockholm). Szybko posuwa się naprzód budowa stałego mostu, zamiast pontonowego z 2-a parowemi transportowcami, mającego łączyć wyspę Lidingö ze Sztokholmem. Most przechodzi przez odnogę morską o głębokości 20 mtr. i szerokości 750 mtr. Pewna firma niemiecka rozwiązała zagadnienie, które jeszcze kilka lat temu uważano za niemożliwe do rozwiązania. Grunt zdolny do udźwignięcia słupów znajduje się na głębokości 35—40 mtr.

a nieraz nawet 60 mtr. Najbardziej zwracającą uwagę są słupy i ich budowa, oraz most zwodzony, wreszcie budowa mostu lukowego o rozpięciu 140 mtr. ponad odnogą morską. [„Deutsche Arbeit beim Bau der Lidingöbrücke bei Stockholm“. Berlin, *Zeitschrift des Vereines Deutscher Ingenieure*. 30 styczeń 1926, Nr. 5, str. 174—176, 7 il.]. Nr. V—773.

Próbny aparat używany przez T-wo kolei podziemnych w Londynie dla określenia charakterystyki ruchu kołowego. (L'essai du matériel roulant à la Compagnie des chemins de fer métropolitains de Londres). Czasopismo „Electric Railway and Tramway Journal“ podaje opisanie aparatu znanego pod mianem „Traction Recorder“, fabrykacji firmy Evershed and Vignoles Ltd. Chiswick—London. Aparat ten, umieszczony w wagonie lub tramwaju, pozwala na określenie najbardziej charakterystycznych cech ruchu obrotowego. Opisanie aparatu, sposobu umieszczenia i użycia. [A. W. Swan. „Testing Rolling stock Equipment on the Metropolitan Railway“. London, *The Electric Railway and Tramway Journal*, 16 październik 1925, str. 220—222, 3 fig.]. Nr. V—774.

Więcej komfortu i większa szybkość wprowadzona do „Central Tube“ w Londynie. (Plus de confort et de vitesse dans les voitures du „Central Tube“ de Londres). Opisanie ulepszeń, które mają być zastosowane w wagonach kolei podziemnej w Londynie. Ulepszenia te dotyczą foteli, pneumatycznego zamknięcia drzwi, lepszego oświetlenia i wentylacji, oraz większej szybkości wozów. [More Comfort and Speed on „Central London Tube“. London, *The Electric Railway and Tramway Journal*, 15 styczeń 1925, str. 15, 1 fig.]. Nr. V—775.

Miejska komunikacja w Wiedniu. (Le chemin de fer métropolitain de Vienne). Rys historyczny komunikacji w Wiedniu. Elektryfikacja sieci komunikacyjnej. Charakterystyka ruchu tramwajowego i kolejowego w mieście. Skombinowanie 2-ch rodzajów komunika-

cji dla wyzyskania największej wydajności pracy. Opisanie materiału używanego do ruchu kołowego. Zaopatrzenie w elektryczność wozów motorowych. Sygnalizacja. Wytwarzanie siły motorowej i podziemne transformatory. [Ludwig Spaengler. „Vienna Metropolitan Railway”. London, *The Electric Railway and Tramway Journal*, 16 października 1925, str. 211—219, 16 fig.]. Nr. V—776.

Bruk z cegieł zeszlonych używanych w Ameryce przy brukowaniu jezdnii między linjami tramwajowymi. (Le pavage en briques vitrifiées de l'entre-rails des tramways de la Birmingham Electric C-o (Alabama U. S.). Birmingham Electric C-o używa cegieł zeszlonych do układania bruku między linjami tramwajowymi, co ma zabezpieczać od częstego psucia się w miejscach gdzie ruch kołowy jest bardzo silny. Pod bruk ten użyto przedewszystkiem podkładów kreozotowanych, położonych na terenie zdrenowanym i na warstwie żużli o grubości 0.20 mtr. Na warstwę tę wlewa się beton o grubości 0.15 mtr., który się pokrywa znów warstwą piasku o grubości 0.25 mtr. Wreszcie na to układa się zeszlone cegły spajane w niższej części cementem, w wyższej asfaltem. [Paris, *Le Génie Civil*, 2-ie półroczie 1925, 21 listopad 1925, Nr. 21, str. 451, 1 fig. (według „Electric Railway”, 22 sierpień 1925)]. Nr. V—777.

Faliste zużycie dróg. (L'usure ondulatoire des routes). Miejsca gdzie się falisto zużywa droga; przyczyna tego zjawiska i środki zaradcze. [E. L. Leeming „Road Corrugation”. London, *The Journal of the Institution of Municipal and County Engineers*, 15 grudzień 1925, str. 696 — 710, 3 fig.]. Nr. V—778.

Budowa i utrzymanie dróg. (Construction et entretien de la voirie). Numer pisma z 2-a artykułami poświęconymi sprawie higieny dróg. Inne artykuły omawiają ruch automobilowy w miastach i jego stosunek do odporności jezdnii, budowę dróg i chodników z asfaltu walcowanego, środki ochra-

niające zdrowie straży drogowej, znaczenie higieniczne asfaltowania drógorzędnych ulic. [„Strassenbau und Strassenpflege”. München, *Gesundheits Ingenieur*, 10 październik 1925, Nr. 41, str. 505—532]. Nr. V—779.

Port w Gennevilliers. (Le port de Gennevilliers). Program prac (2 grupy basenów, port tranzytowy, sortownia), obejmujących budowę paryskiego portu rzeczno-gieńskiego w Gennevilliers. [Paris, *Bâtiment et Travaux Publics*, 19 listopad 1925, Nr. 93, str. 3]. Nr. V—780.

Budowa dróg nowożytnych. (La construction des routes modernes). Różne typy nawierzchni dróg. Wskazówki co do różnych metod budowy dróg, będących obecnie w użyciu; cena, sposób budowy itp. [William Bell. „Modern road construction”. London, *The Journal of The Institution of Municipal and County Engineers*, 3 listopad 1925, str. 523—546]. Nr. V—781.

„Engineering News” poświęcony sprawom drogowym. (Numéro annuel consacré à la route). Numer „Engineering News” w całości poświęcony sprawom drogowym, omawia sprawę rozwoju dróg, opisując w osobnych artykułach każdy rodzaj drogi. Uzupełnieniem artykułów są notatki o dodatkowych pracach przy ulepszaniu dróg. W Stanach Zjednoczonych drogi przedstawiają dziesiątą część wydatków budowlanych inżynierji cywilnej; do doskonałości dróg przywiązują tam wielkie znaczenie. [„Annual highway number”. New-York, *Engineering News-Record*, 7 styczeń 1926, str. 4 — 11, 14 — 17, 20 — 25. Liczne ilustracje]. Nr. V—782.

Usuwanie śniegu z dróg. (Enlèvement des neiges sur les routes). Serja artykułów poświęconych usuwaniu śniegu z ulic w niektórych Stanach Ameryki Północnej. Strona finansowa. Materiał, organizacja i metoda pracy. Koszt usunięcia cała śniegu i t. p. [„Snow-removal on roads”. New-York, *Public Works*, wrzesień 1925, str. 309 — 313, 339 — 344, 347 il.]. Nr. V—783.

Koszt usuwania śniegu zmniejszony o 56%. Ameryka. (Le coût de l'enlèvement des neiges réduit de 56%). W Bostonie, gdy spadnie śnieg grubości 5 cm., pługi śniegowe pracują nad usunięciem dzień i noc. Śnieg złożony rzędem zabierają następnie aparaty Barber-Greene. Sposób ten, w porównaniu z ręcznym usuwaniem śniegu, tańszy jest o 56%. Szczegóły kosztów. [Joseph J. Comfrey. „Snow-removal costs cut 56 per cent”. New-York, *The American City* 1926, str. 250—251]. Nr. V—784.

Profil, konstrukcja i utrzymanie szosy z betonu cemento-żelaznego. (Profil, construction et entretien des chaussées en béton de ciment armé). Obecnie osiągnięte wyniki wadliwe przy budowaniu szos betonowych, pochodzą z przyczyn następujących: 1) Użycie wadliwych materiałów. Części składowe betonu muszą mieć większą odporność niż cement łączący. Należy więc unikać materiału nietrwałego (łupek piaskowy, feldspat i t. p.) 2) Złe dozowanie. Dozowanie winno być wynikiem mechanicznej analizy, spólczynnika delikatności lub maksimum gęstości. 3) Słaba gęstość, której przyczyną jest wadliwe dozowanie lub wielka porowatość, których należy unikać. 4) Złe wymieszanie, pochodzące ze zbyt szybkiego wykonywania pracy. Mieszanie betonu winno trwać najmniej minutę na każdą każdą. 5) Zbytek wody wywołującej porowatość. 6) Złe zastosowanie temperatury. 7) Niedostateczna ostrożność w ciągu ustalania się betonu. 8) Zbyt wysoki stopień porowatości, przesiąkanie lub absorpcja. Opisanie wyników prób dokonywanych w Ameryce. Użycie armatury stalowej wzmocni drogi zdolne do dobrego znoszenia obecnego ruchu kołowego. [H. Eltinge Breed. „Good Roads” New-York, *Bulletin de l'Association Internationale permanente des Congrès de la Route*, wrzesień—październik 1925, Nr. 41, str. 191—202]. Nr. V—785.

Przeróbka dróg rządowych w New-Jersey. (La réfection des routes dans l'Etat de New-Jersey). Drogi w New-Jersey są przeważnie z żelazo-betonu. Dla spadków we-

wnętrznych 4% używane są płyty betonowe o 0.20 mtr. grubości i 6 mtr. szerokości; dla większych spadków używa się płyt o 9-cio metrowej szerokości. Płyta łączona jest w środku asfaltem. Po ubiciu i wyrównaniu, powierzchnię wygładza się poprzecznie za pomocą szczotek. [Paris, *Le Génie Civil*, 14 listopad 1925, Nr. 20, str. 431]. Nr. V—786.

Rozwój dróg w Liverpoolu. (Développement de routes arterielles à Liverpool). Projekt budowy dróg radialnych i połączeń o 120 stopach szerokości dla tramwajów i szybkiego ruchu kołowego. Drogi te, już wykonywane lub projektowane, obejmują przestrzeń 25 mil; pozatem projektuje się budowę tunelu pod rzeką Mersey; budowa ta potrwa 5 lat. Tunel będzie miał około 2-ch mil długości, z czego $\frac{3}{4}$ mili przypada na rzekę. We wnętrzu średnica tunelu wyniesie 44 stóp, co pozwoli na przejazd 4 wehikułów — po dwa w każdą stronę. Przecięcia i plany wejść. Koszt budowy wyniesie 5 milionów funtów szterlingów, z czego połowę wpłaci rząd, trzecią część biorą na siebie miasta Liverpool i Birkenhead, zaś czwartą opłaca wpływy z myta. [John A. Brodie. „Arteriel road development in Liverpool”. New-York, *The American City*, marzec 1926, str. 281—285, 10 fig.]. Nr. V—787.

Automobilizacja obsługi gminnej i jej znaczenie ekonomiczne. (L'automobilisation des services communaux et sa portée économique). Na zasadzie cyfr podanych przez zarząd gminy Karlsruhe (usuwanie śmieci, czyszczenie, polewanie ulic i t. p.) autor dochodzi do wniosku, iż zaprowadzenie automobilu dla obsługi dróg i ulic jest wielką oszczędnością dla miasta. [Kollofrath—Karlsruhe. „Die Automobilisierung, der städtischen Betriebe und ihre Wirtschaftlichkeit”. Feudingen, *Die Städtereinigung*, 30 listopad 1925, Nr. 22, str. 527—535]. Nr. V—788.

Białe linje na bruku — środkiem zabezpieczającym od wypadków. (Lignes de pavés blancs sur routes). Białe linje na bruku nie tylko zmniejszają liczbę wypadków, lecz

ułatwiają również regulowanie ruchu ulicznego. Konieczność ujednostajnienia znaczenia linii. Projekty angielskiego ministra komunikacji. [„White lines on Highways”. London, *The Surveyor*, 5 lutego 1926, str. 193—194, 10 fig.]. Nr. V—789.

VI. HIGJENA (Hygiène).

Z powodu organizacji służby zdrowia publicznego. (Au sujet de l'organisation des services de la santé publique). W styczniu 1920 r. zostało zorganizowane we Francji ministerjum higieny i opieki społecznej; zostało ono jednak stworzone zbyt pośpiesznie, i z tego powodu pewne zgrupowanie prac i obsługi publicznej nie było metodycznie opracowane; byłoby może dobrze, by państwowy organizm powołany do ochrony zdrowia publicznego był przyłączony do Min. spraw wewnętrznych w charakterze podsekretariatu, do którego dołączonoby wydziały higieniczne rozrzucone po innych biurach administracyjnych, z wyłączeniem jednak spraw higieny wojska, marynarki i kolonij. [M. Jocard, Paris, *Revue pratique d'hygiène municipale, urbaine et rurale*, czerwiec—lipiec 1925, Nr. 3, str. 119—126]. Nr. VI—593.

Piękna inicjatywa biura dobroczynnego w Béziers. (Une belle initiative du bureau de bienfaisance de Béziers). Biuro dobroczynne w Béziers powzięło inicjatywę dostarczenia mieszkań matkom niezamężnym w cenie od 50—100 frs. miesięcznie; pozatem biuro daje mleko dla dziecka i jedzenie dla ubogich matek; są one pod specjalnym nadzorem infirmerek higienicznych i lekarek. System ten dotychczas dał dobre wyniki i nie jest tak uciążliwym jak przytułek. [Bruxelles, *Bulletin International de la Protection de l'Enfance*, 31 stycznia 1925, Nr. 44, str. 60—61]. Nr. VI—594.

Nowe niebezpieczeństwa w przemyśle. (Nouveaux dangers dans l'industrie.) Przegląd różnych fabrykatów przemysłowych, których użycie stanowi niebezpieczeństwo dla posługujących się nimi robotników. Ze

sprawozdań amerykańskich wynika, iż w Stanach Zjedn. choruje 3.000.000 robotników, co przedstawia stratę roczną 9 dni na robotnika; 42% tych strat można jednak uniknąć. [Dr. Francis v. Murphy, „New Hazards in Industry”. Washington, *Monthly Labor Review*, sierpień 1925, Nr. 2, str. 4—6]. Nr. VI—595.

Wystawa higieny opieki społecznej i wychowania fizycznego. Düsseldorf. (Une grande exposition d'Hygiène, de Prévoyance sociale et d'Education physique). Wystawa w Düsseldorfie (maj—październik 1926) zorganizowana została przy pomocy Rządu, Stanów federacyjnych, Muzeum higienicznego w Dreźnie i Przemysłu. Wystawa ma za zadanie wtajemniczyć szerszą publiczność w sposób fabrykowania lub wytwarzania tego wszystkiego, co przyczynia się do poprawy higienicznych warunków życia. Główne działy wystawy: chemja odnoszące się do starań o zdrowie, mieszkanie, materiał przeciwpożarowy, higjena miejska, oświetlenie, zaopatrywanie w żywność i wodę, szpitale, dobroczynność, higjena zawodowa, sporty i ćwiczenia fizyczne i t. d. „Grosse Ausstellung Düsseldorf 1926, für Gesundheitspflege, soziale Fürsorge und Leibesübungen”. Nr. VI—597.

Źródło energii szkodliwej dla zdrowia. (Olów tetraetylowy). (Une source d'énergie préjudiciable à la santé. (Le plomb tétraéthyle). Niebezpieczeństwa wypływające z użycia substancji niedawno wprowadzonej w Stanach Zjednoczonych. Substancja ta dodana do benzyny zapobiega wypadkom spowodowanym przez nadmierne rozgrzanie, dzięki czemu można wydobyć maximum energii z użytej benzyny. Gaz etylowy, znany w handlu jako olów tetraetylowy, zawiera w sobie olów, który, wydobywając się z motoru, dostaje się na drogę bądź jako kurz, bądź jako para. Olów tetraetylowy jest trucizną, działającą nie tylko przez wdychanie lub chłonięcie, lecz również działającą poprzez skórę w sposób szkodliwy na system nerwowy.

Niepotrzebnie używają tego rodzaju dodatku do benzyny, gdyż zmieszanie z benzyną alkoholu, benzolu, toluolu lub aniliny, równie dobrze wpływa na polepszenie benzyny. [Max Grunewald dr. med. „Ueber einen gesundheitsschädlichen Betriebsstoff (Bleiteträthyl)”. München, *Gesundheits-Ingenieur*, 17 października 1925, Nr. 42, str. 538—539. (Drukowane również w „Revue des Produits Chimiques”, Paris, 31 października 1925, i w „Bulletin de la Société des Ingénieurs Civils de France”, Paris, styczeń—luty 1925)]. Nr. VI—598.

Szkodły wyrządzane przez szczury. (Les dégâts causés par les rats). W Berlinie władze miejskie zorganizowały tydzień walki ze szczurami. „Berliner Tageblatt”, podaje ciekawe dane o stratach wyrządzanych w różnych krajach przez szczury; Ameryka oblicza swoje straty na 200 milionów dolarów rocznie, zaś Anglja na 15 milionów funtów szterlingów. W Niemczech obliczono, iż straty wyrządzone przez jednego szczura wynoszą 4.50 mk. rocznie; 300.000 ludzi stale jest zajętych w kraju naprawą tych spustoszeń. Cyfry te wymownie świadczą o konieczności walki ze szczurami. [Weyrauch dr. Jena. „Rattenshäden”, Monachium, *Gesundheits-Ingenieur*, 30 stycznia 1926, Nr. 5, str. 70]. Nr. VI—599.

Higjena i walka przeciwko szczurom. (L'hygiène et la lutte contre les rats). Haga prowadzi kampanję przeciwko szczurom przy pomocy środka zwanego „Ratin”. Według dr. Bolanda, kierownika służby sanitarnej, wyniki tego środka walki będą tylko chwilowe; uważa on za najlepszy środek, system amerykański t. zw. „rat-proofing”. Polega on na wypędzeniu szczurów z domu przez czystość i porządek, oraz staranne zamykanie jedzenia i odpadków domowych. [„Rattenbestrijding en hygiene”. Zwolle, *Tijdschrift voor Sociale Hygiene*, listopad 1925, str. 401—405]. Nr. VI—405]. Nr. VI—600.

Miejska administracja sanitarna w Stanach Zjednoczonych. (Administration sanitaire mu-

nicipale aux Etats-Unis.). Wnioski i polecenia 5 higienistów amerykańskich z powodu ankiety o higienie publicznej wogóle; z uwzględnieniem ochrony dziecka. Ankiety rozesłano do 86 miast o ludności od 40.000—70.000 mieszkańców. Konieczność posiadania dobrych higienistów, niezbędność statystyk, stosowanie profilakcji przeciwko dyfterytowi i ospie, niezbędność utworzenia w miastach klinik antiwenerycznych, stwarzanie w szkołach klas specjalnych dla wątłych dzieci, i kolonij letnich, poradni dla matek i niemowląt, badań lekarskich w szkołach, utworzenia nadzoru nad mleczarniami. Każde miasto winno posiadać specjalnego urzędnika, któryby jedynie obmyślał plany najlepszego zużycia przez ludność godzin wolnych od zajęć; pozatem miasta powinny posiadać program i plan ciągłej analizy poczyną sanitarnych. Plan taki winien się opierać na faktach zbadanych i uznanych, a to celem porównań. [Bruxelles, *Bulletin International de la Protection de l'Enfance*, 31 stycznia 1926, Nr. 44, str. 52—58]. Nr. VI—601.

Organizacja, działalność i prace dokonane w centrum higieny dziecięcej „Eduardo Liceago”, w Meksyku, od początku założenia biura aż do dni obecnych. (Organisation, fonctionnement et travaux effectués par le centre d'Hygiène infantile „Eduardo Liceago”, à Mexico, depuis sa création jusqu'à ce jour]. Organizacja centrum ochrony zdrowia młodzieży i kultury fizycznej, założonego w Meksyku w 1922 r. Do prac biura należy udzielanie porad matkom, badanie niemowląt, jak również opieka społeczna. [Dr. Teodoro Espinosa. Bruxelles, *Bulletin International de la Protection de l'Enfance*, 31 stycznia 1926, Nr. 44 str. 1—4]. Nr. VI—602.

Dane o ruchu w centrum higienicznym „Manuel Dominguez” w Meksyku, od 26 września 1923 r. do 31 grudnia 1924 r. (Résumé du mouvement des entrées et sorties au centre d'Hygiène „Manuel Dominguez” de Mexico (district fédéral) du 26 septembre 1923 au 31 décembre 1924). Statystyka poradni matczyńskiej w Meksyku, za czas 17 miesię-

cy, podczas których około 900 kobiet korzystało z porad i opieki. Poradnia zyskuje coraz większe zaufanie ludności, głównie w walce antiwenerycznej. [M. Cayetano Carillo. Bruxelles, *Bulletin International de la Protection de l'Enfance*, 31 styczeń 1926, Nr. 44, str. 5 — 14]. N. VI — 603.

Najważniejszy czynnik w ochronie zdrowia w fabrykach. (Le facteur le plus important dans l'oeuvre de la sécurité dans les usines). W fabrykach i zakładach możnaby było uniknąć wielu wypadków, gdyby starano się im zapobiec. W Worcester (Ameryka) każdy majster ma swoją teczkę, w której notują się wypadki zaszłe w ciągu roku. Wszyscy podmajstrzy w fabryce co pewien czas mają zebrania, na których omawiane są sposoby zapobiegania wypadkom i zabezpieczenia przed nimi robotników. [John F. Tinsley. „Most important Factor for safety work in the Plant“. Washington, *Monthly Labor Review*, sierpień 1925, Nr. 2, str. 1 — 3]. Nr. VI—604.

Organizacja służby higienicznej w domach i miastach-ogrodach budowanych przez Biuro Budowy tanich mieszkań. (L'organisation des services d'Hygiène sociale dans les immeubles ou cités-jardins aménagés par des Offices d'Habitations à bon marché). Biura budowy tanich domów wywierają wpływ moralny na ludność głównie zapomocą swojej opiekunki: nie udziela ona sama żadnej pomocy materialnej, lecz ułatwia, rodzinom będącym w chwilowej potrzebie, porozumienie się z biurami opieki społecznej; w razie bezrobocia ułatwia wyznaczenie pracy. Biura budowy tanich mieszkań pilnie przestrzegają regularnego płacenia komornego. Utworzenie „samopomocy“ ułatwia lokatorom płacenie wczas komornego. Wreszcie biura budowy tanich mieszkań oddają do dyspozycji władz administracyjnych lokale niezbędne do stwarzania biur pomocy higienicznej i opieki społecznej. [H. Sellier, mer Suresnes, delegat biura budowy tanich domów w dep. Sekwany. Paris, *Le Mouvement Communal Français*,

26 wrzesień 1925, Nr. 26, str. 321 — 324]. Nr. VI—605.

Jubileuszowy Kongres higieniczny w Londynie. (Le Congrès d'hygiène du jubilé à Londres). Royal Sanitary Institute uczcił Kongresem 50-cio letnią rocznicę swego istnienia. Kongres odbył się od 5—10 lipca 1926 r. pod przewodnictwem M. Chamberlain'a—Ministra Higieny. Wygłoszono następujące odczyty: Georges Newman, „Wiedza sanitarna i metoda prewencyjna“ (Sanitary science and Preventive Medicine); Charles Ruthen, „Wiedza inżynierska i architektoniczna“ (Engineering and architecture); William Hardy, „Higiena żywnościowa“ (Hygiene of Food); Charles Wakefield, „Higiena przemysłowa“ (Hygiene in Industry); William J. Collins, „Inspektorzy higieniczni“ (Sanitary Inspectors); W. Phène Neal, „Inspektorzy weterynaryjni“ (Veterinary Inspectors); G. W. Humphreys, „Inżynierowie i kierownicy robót“ (Engineers and Surveyors); G. F. Buchan, „Urzednicy sanitarni i higieniczni“ (Medical Officers of Health). Nr. VI—606.

Niszczenie komarów w Lyonie. (Destruction des moustiques à Lyon). Zorganizowanie walki z komarami w Lyonie. Miasto żąda 20.000 frs. kredytu na powtórne podjęcie walki. [Paris, *Revue Municipale*, grudzień 1925, str. 585, 24 linij]. Nr. VI—607.

Wzorowa rzeźnia dla miasta-ogrodu w Letchworth. (Abattoir modèle pour la cité-jardin de Letchworth). Doskonale urządzone miasto-ogród w Letchworth, musiało wznieść wzorową rzeźnię, któraby służyła jako model dla miast i kraju całego (Anglja stosunkowo dość mało posiada rzeźni wyposażonych w sposób nowożytny, przeważnie są to Slaughterhouse czyli szlachtuzy). W rzeźni w Letchworth zwierzęta będą zabijane możliwie bez cierpień; sprzedaż mięsa i magazynowanie odbywać się będą według najnowszych ulepszonych systemów. [„Model abattoir for Letchworth Garden-City“, London, *The Surveyor*, 29 styczeń 1926, str. 123, 1 fig.]. Nr. VI—608.

Wstępne badanie kandydatów do służby higieny publicznej w Stanach Zjednoczonych. (Examen d'entrée au corps de service de l'Hygiène publique des Etats-Unis). Kandydaci do służby higienicznej powinni mieć więcej niż 23 lata i mniej niż 32 lat, winni mieć świadectwo ze szkoły medycznej i jeden rok praktyki szpitalnej, lub 2 lata prywatnej praktyki zawodowej. Muszą poza tym zdać egzamin usny, piśmienny i kliniczny przed Komisją lekarską i poddać się badaniu lekarskiemu. [„Examination for entrance into the regular corps of the Public Health Service. Washington, *Public Health Reports*, luty 1926, str. 336, 19 linij]. Nr. VI—609.

Materiał dla badania katastrof, wydany staraniem T-wa Geograficznego w Genewie, pod protektoratem Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża i Ligi towarzystw Czerwonego Krzyża. (Matériaux pour l'étude des calamités, publiés par les soins de la Société de Géographie de Genève, sous les auspices du Comité international de la Croix-Rouge et de la Ligue des Sociétés de la Croix-Rouge). Analiza i streszczenie artykułu pod tym tytułem. Katastrofy o których mowa: wybuchy wulkanów, epidemie itd. Wykres na mapie epidemii w krajach położonych nad morzem Śródziemnym. Przyszły międzynarodowy związek pomocy dla ludności dotkniętej katastrofą. [Genève. *Revue Internationale de la Croix-Rouge*, grudzień 1925, str. 993 — 996 (według zeszytu Nr. 6 T-wa geograficznego w Genewie, lipiec—wrzesień 1925, str. 99—188)]. Nr. VI—610.

7-y międzynarodowy Kongres mleczarski, zorganizowany przez francuskie T-wo popierania przemysłu mleczarskiego. (Septième congrès international de laiterie, organisé par la Société française d'encouragement à l'industrie laitière. Comité français de la Fédération internationale de laiterie). Siódmy międzynarodowy Kongres mleczarski odbył się w Paryżu w maju 1926 r. Kongres miał za zadanie zbadać wszelkie zagadnienia odnoszące się do produkcji i higieny mleka, przewozu itp., do ochrony znaków i świadectwa pochodzenia przy wyrobie se-

rów, wreszcie Kongres zajął się sprawą utworzenia w Brukselli międzynarodowego biura mleczarskiego. Kongres został połączony z wystawą mleczarską urządzoną w halach paryskich. [Bruxelles, *Bulletin International de la Protection de l'Enfance*, 31 marzec 1926, Nr. 46, str. 346—348]. Nr. VI—611.

Nowoczesne zaopatrywanie miast w mleko. (L'approvisionnement moderne du lait dans les villes). Autor omawia sprawę dostarczania mleka i sposobu obchodzenia się z nim w związku z jego bardzo delikatnym składem. Najważniejszą rzeczą dla mleka jest zabicie przez gorąco wszelkich zarazków chorobotwórczych i kwasów; czynnością następną jest ostudzenie mleka i przechowywanie w niskiej temperaturze. Nagrzewanie mleka do 63° Celsjusza zmienia wydatnie naturalne cechy mleka, zmniejszając tym samym jego wartość odżywczą. Sposób ciągłego ogrzewania przy możliwie równej temperaturze i opisanie aparatu do ogrzewania, dającego dobre wyniki. Różne aparaty używane do sterylizowania, pasteuryzowania i konserwacji mleka. [A. Fischer. Hamburg-Bergedorf, „Neuzeitliche städtische Milchversorgung“. Berlin, *Technisches Gemeindeblatt*, 5 styczeń 1926, Nr. 19, str. 225 — 299, 7 il.]. Nr. VI—612.

Oszczędny sposób produkcji, sterylizacji, przewozu i podziału dobrego i świeżego mleka, dostarczanego dla miast. (Procédés économiques de production, de stérilisation, de transport et de distribution d'un lait frais et pur dans les grandes villes). Rzut oka na różne metody pasteuryzacji mleka, a głównie sposób pasteuryzacji przy pomocy prądu elektrycznego. Sposób „Anderson i Finkelstein“: mleko przepuszcza się przez prąd o sile 2.300 volt (14 amperów) opór stawiany sile prądu powoduje ciepło, dzięki któremu mleko dochodzi do temperatury 70%. System „Beassie“: prąd od 3.600 do 4.900 volt (2 do 2,3 amperów). Maksimum temperatury od 60 do 64%. Sposób „Stassam“: mleko przepuszcza się bardzo cienkim strumieniem (1/100 mm.) między dwoma nagrzanymi płytami ustawionymi w bain-marie;

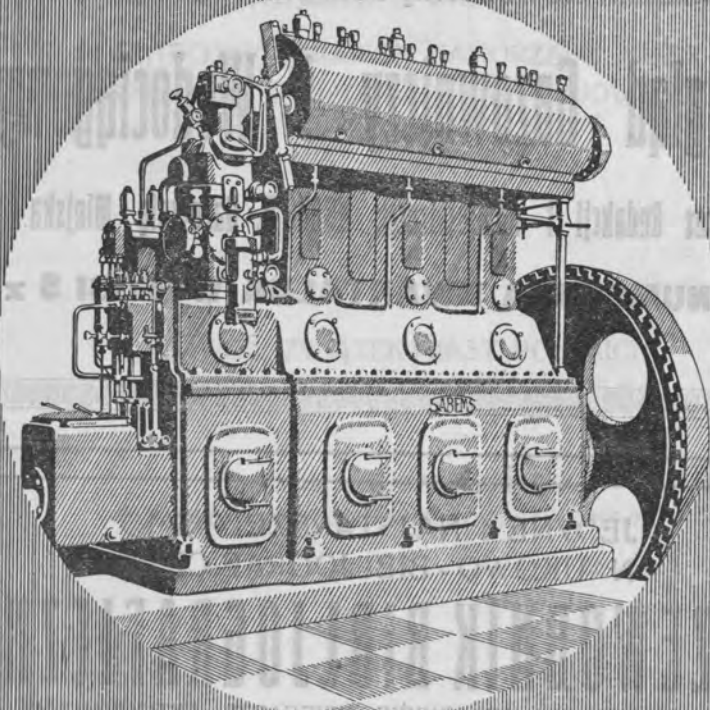
sposób ten daje bardzo dobre wyniki sterylizacyjne, mimo krótkiego czasu nagrzewania (4—5 sekund). Bibliografia. [Dr. Woringer, Bruksella, Bulletin International de la Protection de l'Enfance, 28 luty 1926, Nr. 45, str. 94—111]. Nr. VI—613).

Niebezpieczeństwo tyfusu dla gmin i kanalizacji. (Les dangers de typhus pour les communes et les égouts). W ostatnich miesiącach 1923 r. zanotowano dużo wypadków tyfusu w gminach Dolnej Austrii. Gmina Liesing natychmiast zastosowała u siebie niezbędne środki zaradcze: podzielono jej terytorjum na 5 dzielnic, na czele dzielnicy postawiono komitet złożony z lekarza, technika i delegata komisji sanitarnej. Komitet miał za zadanie wynalezienie źródła epidemii. Każdy dom otrzymał od Komitetu rady ogólne higieniczne. Komitet uwagę głównie skierował na kanalizację i ścieki, następnie zbadano studnie nie przyłączone do

ogólnej sieci wodociągowej, wreszcie zbadano stan zdrowotny domów. Stwierdzono, iż doły gnilne zawierają wiele części będących stale w rozkładzie; z dołów tych części płynne lub pół-płynne przez szczeliny dostawały się do gruntu. Komisja zarządziła natychmiastowe opróżnienie dołów i niezbędne reperacje. Zamknięto studnie położone w bliskości fos gnilnych. W czasie badań domów dokonano nadzwyczajnych odkryć: n. p. w jednym z domów znaleziono na podwórzu mnóstwo padliny, która miała służyć jako nawóz do ogrodu. Z powodu tych faktów zdecydowano, iż koniecznym jest zorganizowanie kwartalnej surowej inspekcji domów. Dla sprawy zdrowotnej bardzo ważnym jest zagadnienie dobrze działającej sieci kanalizacyjnej. Niezbędność wydania odpowiedniego prawa [„Typhusengefahren für die Gemeinden und die Kanalisierung“]. Wien, Die Gemeinde, gruzień 1925, Nr. 12, str. 187—188, 2^{1/2} kol.]. Nr. VI—614.

Silniki Diesla

mocy od 75 KM. do 2000 KM.
budowane w Warszawskiej Sp. Akc. Budowy Parowozów

Dostarcza

S.A.B.E.M.S

Spółka Akc. Budowy i Eksploatacji Motorów Spalinowych
Prof. Dr. Ebermana
Warszawa, Nowosenałorska №12
Telefony: Zarząd 133-13, Biuro sprzedaży 160-10

SAMORZĄDY,

KTÓRE PRAGNĄ, ABY ICH MIASTA SZŁY Z POSTĘPEM
I PROWADZIŁY NOWOŻYTNĄ GOSPODARKE, PRENUMERUJĄ

Przegląd Gazowniczy i Wodociągowy.

Adres Redakcji i Administracji: KRAKÓW, Gazownia Miejska.

PRENUMERATA KWARTALNA WYNOSI 5 zł.

JEDYNE I NAJSTARSZE PISMO
NAUKOWO - BIBLIJOGRAFICZNE

PRZEWODNIK BIBLIJOGRAFICZNY

MIESIĘCZNIK DLA WYDAWCÓW, KSIĘGARZY, ANTYKWARZÓW,
- - - JAKOTEŻ CZYTAJĄCYCH I KUPUJĄCYCH KSIĄŻKI. - - -

ZAŁOŻONY W 1878 R.

Wydawany przez Bibliotekę Zakładu Narodow. Im. Ossolińskich we Lwowie.

Podaje pełną biblijografię bieżącej produkcji wydawniczej polskiej
w kraju i zagranicą, oraz obcej odnoszącej się do Polski.

Wychodzi 1-go każdego miesiąca w rozmiarach 2 — 3 arkuszy druku.

Prenumerata wynosi rocznie 36 zł.; kwartalnie 9 zł. Cena poszczególnego
zeszytu 3 zł. Ceny ogłoszeń: 1 str. 50 zł.; 1/2—30 zł.; 1/4—17 zł.; 1/8—9 zł.
za 1 wiersz w kronice 3 zł.

ADRES REDAKCJI:
Lwów, ul. Ossolińskich 2, tel. 85.

ADRES ADMINISTRACJI:
Lwów, ul. Kalęcza 5, tel. 12-22.